

Toiveita ja pettymyksiä

SUOMALAINEN YRITYSJOHTO JA EU

Peter Ekholm

Toiveita ja pettymyksiä

SUOMALAINEN YRITYSJOHTO JA EU

Peter Ekholm

Sitran raportteja 43

©2004 Sitra ja kirjoittajat

Graafinen suunnittelu: Marjut Heikkinen

Taitto: Sanna Ilmanen

Kansikuva: Sanna Ilmanen

ISBN 951-37-4360-8

ISSN 1457-571X (nid.)

ISBN 951-563-468-7 (URL: <http://www.sitra.fi/>)

ISSN 1457-5728 (URL: <http://www.sitra.fi/>)

Sitran raportteja -sarjassa julkaistaan tutkimusten, selvitysten ja arviointien tuloksia erityisesti asiantuntijoiden käyttöön.

Raportteja voi tilata Sitrasta, puhelin (09) 618 991, sähköposti: julkaisut@sitra.fi

Edita Prima Oy

Helsinki 2004

Saatteeksi

Sitran Eurooppa 2020 -hankkeessa on vuodesta 2000 lähtien nostettu esiin Suomen valintojen kannalta merkittäviä EU-kysymyksiä. Tässä raportissa integraatiokehitystä tarkastellaan yritysten näkökulmasta.

1990-luvun alkupuolella EU-jäsenyyttämme pidettiin tärkeänä etenkin yrityksille. Miten yritysjohtajat arvioivat jäsenyyttä nyt, kun siitä on kymmenen vuoden kokemus? Millaisiin asioihin EU:n tulisi yritysten näkökulmasta keskittyä lähitulevaisuudessa? Kuinka suomalaiset päättäjät ja edunvalvojat ovat onnistuneet tehtävissään?

Nämä kaikki ovat peruskysymyksiä. Kaikki yritykset eivät kuitenkaan ole samanlaisia, ja vastaukset vaihtelevat muun muassa sen mukaan, edustaako yritysjohtaja suurta tai pientä yritystä tai esimerkiksi vientiä tai kotimarkkinatoimintaa.

Kaikki tuntuvat tietävän, mitä yritysjohtajat ajattelevat – myös integraatiosta. Julkista tutkimustietoa on kuitenkin varsin niukalti. Tämä selvitys paikkaa tiedontarvetta – ja osoittaa, että yritysjohtajat eivät ole suinkaan keskenään samanmielisiä.

Tässä raportissa esitellään kyselytutkimuksen tuloksia. Tulkintoja tarjotaan vain rajoitetusti, sillä raportin ensi sijainen tarkoitus on herättää keskustelua suomalaisen integraatiopolitiikan suunnanvalinnoista yritysten näkökulmasta. Onnistumisten ja pettymysten tulkinta on osa tätä keskustelua.

Kiitän TNS Gallupia ja Yhdyskuntatutkimus Oy:tä vaativasta tutkimuspanoksesta. Aivan erityisesti kiitän Pentti Kiljusta Yhdyskuntatutkimuksesta aineiston nopeasta ja huolellisesta tilastollisesta käsittelystä.

Helsingissä, marraskuussa 2004

*Peter Ekholm
Projektinjohtaja
Sitran Eurooppa 2020 -hanke*

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
	Tutkimuksen toteutustapa	7
	Raportin rakenne	8
	Tutkimuksen keskeisiä tuloksia	9
2	YRITYSJOHTAJAT EDELLEEN	
	PERUSVÄESTÖÄ EU-MYÖNTEISEMPIÄ	10
	Myönteisyyttä, mutta epäilijöiden määrä kasvanut	10
	Jäsenyys on vaikuttanut – monellakin tavalla	13
	Onnistumisten ja pettymysten kirjo	17
3	ENTÄ TÄSTÄ ETEENPÄIN?	25
	Pettymysten ja toiveiden dialektiikka	25
	Onko talous- ja rahaliitossa vain rahaliitto hyvää?	27
	Tehoa ulkosuhteisiin	28
	Toimiala ja yrityskoko erottavat mielipiteitä	28
	EU-asette erottelee yllättävän vähän	31
4	PÄÄTTÄJIEN TOIMINNASSA HYVÄÄ JA PAHAA	34
5	MITEN IKÄ JA SUKUPUOLI VAIKUTTAVAT VASTAUKSIIN?	38
	Ikä ei vaikuta kaikkeen	38
	Sukupuolella on merkitystä	42
	Kasvukeskusyritykset EU-myönteisimpiä	46
	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	48
	Liite: kyselylomake	50

Suomen harkitessa liittymistään Euroopan unioniin suurin osa yrityksistä ja yritysjohtajista oli jäsenyyden takana. EU koettiin Suomen jäsenyyskampanjan aikana ennen kaikkea yrityksiä hyödyttäväksi järjestelyksi. Se ei ollut ihme, sillä Euroopan integraatio oli aina 1990-luvun alkuun ennen kaikkea talouden integraatiota. On kuvaavaa, että jo syksyllä 1990 peräti 83 prosenttia suomalaisista yritysjohtajista yhtyi väitteeseen: ”Suomen tulisi liittyä jäseneksi Euroopan yhteisöön (EY, ennen EEC).”

Yritysten kannalta jäsenyysaikamme integraatiokehitys on ollut kaksijakoinen: yhtäältä EU on yrittänyt luoda yrityksille toimintaedellytyksiä ja toisaalta integraatio on liikkunut alueilla, joilla on vain välillistä merkitystä yrityksille.

Yrityksille keskeiset sisämarkkinat ovat olemassa, ja pääpaino on ollut järjestelmän toimivuudessa. EMU syntyi 1990-luvulla. Lissabonin prosessi on julistettu alkaneeksi, mutta on vielä liian aikaista puhua toiveikkua luovasta menestyksestä.

Euroopan unionin poliittinen integraatio on edennyt selvästi Suomen jäsenyysaikana vuoden 1995 alusta tähän päivään. Sisäisen turvallisuuden markkinat – yhteistyö oikeus- ja sisäasioissa – synnyttiin 1990-luvun lopulla, ja vaikeuksista huolimatta integraatio on edennyt paremmin kuin Lissabonin prosessissa. Ulko- ja turvallisuuspolitiikassa on otettu useita eripituisia askelia, jotka kaikki ovat vieneet samaan suuntaan. EMUn myötä raha- ja valuuttapolitiikassa siirryttiin

yhteiseen päätöksentekoon. Enemmistöpäätösten mahdollisuutta on selvästi lisätty. Viimeisin suuri mullistus, myös yritysten näkökulmasta, on ollut kymmenen uuden jäsenen mukaantulo toukokuussa 2004. EU on monin osin enemmän ja toisennäköinen kuin se EU, josta suomalaiset äänestivät lokakuussa 1994.

Yrityksille EU:n muutokset – varsinkin laajentuminen – tarjoavat kiinnostavan, uudenlaisen mahdollisuuksien ja uhkien paletin. EU ei toki ole vain suuria muutoksia, vaan yhtä lailla pienin askelin etenemistä politiikan eri sektoreilla. Useat kysymykset ympäristöstä talouspolitiikkaan tulevat lähivuosina saamaan ainakin osavastauksia.

Yritysten maailma on sananmukaisesti maailma. EU voidaan nähdä myös suomalaisyritysten siltana globaaliin – Suomi ei yksin ole kovinkaan varteenotettava maailmankaupan ja –talouden pelisäännöistä keskusteltaessa.

Varsin usein yritykset kohtaavat EU:n muutokset ja niiden vaikutukset nopeammin ja konkreettisemmin kuin perusväestö. Kansalaisille taitaa euron käyttöönotto olla kaikkein näkyvin jäsenyyden seuraus. Yrityksillä muuttuivat monin osin myös pelisäännöt, joilla bisnestä tehdään.

Tätä taustaa vasten on mielenkiintoista tarkastella suomalaisten yritysten – tai yritysjohtajien – ajattelua EU:sta ja sen tulevaisuudesta. Vaikka painopistettä EU:n kehittämisessä on siirretty politiikkaan, koko integraation kovana ytimenä ovat edelleen sisämarkkinat ja yritysten toimintamahdollisuuksien edistäminen. Mitä tämä edistäminen suomalaisyritysten mielestä tarkoittaa?

TUTKIMUKSEN TOTEUTUSTAPA

Yritysten näkemyksiä päätettiin selvittää kirjallisella kyselyllä – siitä huolimatta, että yritysjohtajat eivät yleensä ole vastanneet niin innokkaasti erilaisiin kyselyihin kuin muu väestö. Yritykset ovat tottuneet tuomaan julkisuuteen kantansa yhteiskunnan kehittämiseen erilaisten järjestöjen kautta. Täysin julkisia yritysjohtojen mielipiteitä kartoittavia selvityksiä on edelleen vähän.

Vastaamisen helpottamiseksi kyselylomake (liitteenä) laadittiin mahdollisimman lyhyeksi, ja siinä tiedusteltiin vain ydinasioita. Yhtäältä suppeassa lomakkeessa menetetään tietoa, kun kysymyksiä on vähän, ja toisaalta sen avulla saadaan laajemmin perustietoa, kun vastausten todennäköinen määrä kasvaa. Suppeassakin kyselyssä kartoitettiin niin mennyttä, nykytilaa kuin tulevaisuuden odotuksiakin.

RAPORTIN RAKENNE

Raportti on rakenteeltaan yhtä pelkistetty kuin kyselylomakekin. Johdannon jälkeisessä toisessa luvussa kuvataan yritysjohtajien suhdetta EU:hun syksyllä 2004 ja sitä, miten he itse arvioivat suhteen muuttuneen Suomen jäsenyyden aikana. Suhtautumisen ja mahdollisten suhtautumismuutosten syitä arvioidaan kysymyssarjan avulla.

Kolmannessa luvussa suunnataan katse eteenpäin – niihin odotuksiin, joita yritysjohtajat kohdistavat integraatioon. Suomen EU-politiikan kehittämässä näkökulma on tietenkin tärkeä. Neljäs luku kertoo, kuinka yritysjohtajat arvioivat keskeisten suomalaisten EU-toimijoiden onnistuneen tehtävissään elinkeinoelämän näkökulmasta. Viidennessä luvussa kootaan vielä vastauksia yhteen vastaajien iän ja sukupuolen perusteella.

Lukuihin on nostettu joitakin yritysjohtajien kommentteja kyselylomakkeen ”vapaamuotoisille kannanilmaisuille” varatusta osiosta. Vaikka pääasiallinen tieto tulee kannanottojen tilastollisista tarkasteluista ja vastausjakautumista, omaehtoiset kommentit antavat lisämausteen kokonaisuudelle. Kyselylomakkeiden kommentit ovat usein kriittisiä, niin myös tässä tutkimuksessa. Tästä vinouttavasta piirteestä huolimatta niiden lisääminen on perusteltua.

TUTKIMUKSEN KESKEISIÄ TULOKSIA

- Suurin osa suomalaisista yritysjohtajista suhtautuu myönteisesti integraatioon. EU-jäsenyysaikamme on kuitenkin lisännyt varauksellisesti suhtautuvien määrää eikä suinkaan ole vakuuttanut kaikkia EU-myönteisiksi.
- Yritysjohtajat arvelevat EU:sta koituneen hyötyä pikemminkin suomalaiselle elinkeinoelämälle yleensä kuin omalle yritykselleen.
- Yritysjohtajat esittävät suhteellisen laajaa kritiikkiä EU:ssa harjoitettua toimintaa kohtaan.
- Yritysverojen harmonisointitarve yhdistää integraatioon myönteisesti ja kielteisesti suhtautuvia.
- Yhdistävänä tekijänä suomalaisten yritysjohtajien integraatioajattelussa näyttäisi olevan tuskastuminen EU:n byrokraatiaan ja toive sen vähentämisestä. Vain ani harvat eivät korosta näitä näkökohtia.
- Yritysjohdon näkemyksiä EU:n tähänastisesta onnistumisesta ja jäsenyyden hyödyistä jakaa myönteinen tai kriittinen suhtautuminen EU:hun yleisellä tasolla. Tämän luontevan tuloksen lisäksi yrityksen koko heijastuu kannanottoihin, mutta ikä ja sukupuoli tuovat esiin ajattelueroja.
- Yritysjohto on tottunut tekemään päätöksiä. Tässä tutkimuksessa se näkyy siinä, että ”en osaa sanoa”-vastauksia oli todella vähän. Perusväestössä kyseinen ryhmä muodostaa jo oman ’puolueensa’.

2

Yritysjohtajat edelleen perusväestöä EU-myönteisempiä

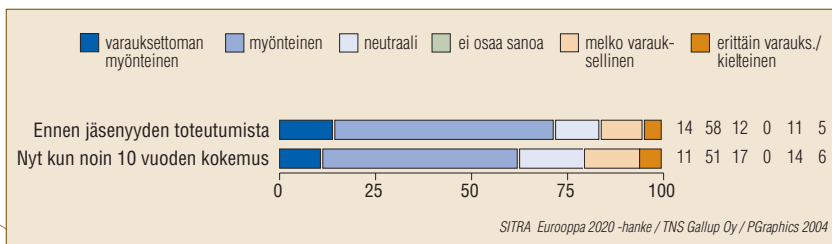
MYÖNTEISYYTTÄ, MUTTA EPÄILIJÖIDEN MÄÄRÄ KASVANUT

Suomalaiset yritysjohtajien selkeä enemmistö (62 %) näkee EU-jäsenyyden myönteisenä (kuvio 1). Tulos on sinänsä yllätyksetön ja sopu-soinnussa sekä arkipäivän kokemusten että harvojen aiemmin tehtyjen mielipideselvitysten kanssa. Yritysjohtajat ovat olleet ennen jäsenyyttä ja jäsenyysaikana olennaisesti EU-myönteisempiä kuin perusväestö.

”Ylipäätään kun asiaa arvioin, EU jäsenyys onkin statushyöty Suomen elinkeinoelämälle yhdistettynä vapaaseen kaupankäyntiin.”

Mielenkiintoiseksi tilanteen tekee se, että osa yritysjohtajista on muuttanut ajatteluun jäsenyyden aikana. Muutos ei ole mullistava,

Kuvio 1. Yritysjohtajien henkilökohtainen kanta EU-jäsenyyteen ennen sen toteutumista ja nyt, kun jäsenyydestä on saatu jo lähes 10 vuoden kokemus (%).

mutta huomionarvoinen. Kymmenen vuoden jäsenyyden tuomat kokemukset ovat vähentäneet jäsenyyden myönteiseksi kokevien osuutta kymmenellä prosenttiyksiköllä (72 % → 62 %). Vastaavasti varauksellisesti suhtautuvien osuus on jonkin verran noussut.

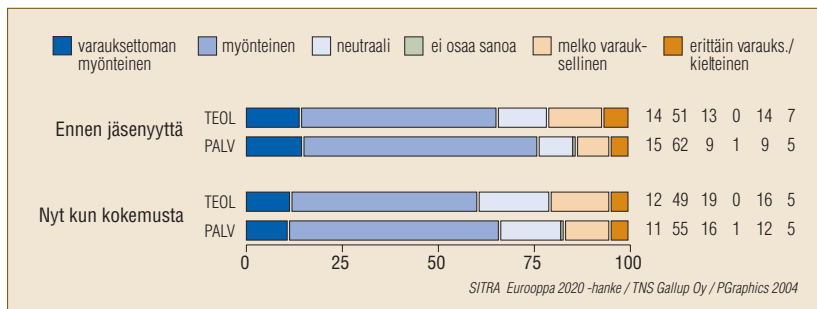
”Äänestin puolesta. Mutta nykytietämyksen perusteella äänestäisin liittymistä vastaan.”

Tuloksen merkitystä ei pidä sen enempää liioitella kuin väheksyäkään. Muutos on kuitenkin suurempi kuin perusväestön mielipiteissä tapahtunut muutos. Suppeassa selvityksessä muutoksen syitä ei voi syväluodata. Ainakin osa muutoksesta selittyy kuitenkin tutkimuksen muista osioista.

Jos mielipiteitä puretaan erilaisten taustamuuttujien perusteella, saadaan lisätietoa. On selvää, että vastaajan kriittinen suhtautuminen EU-jäsenyyteen heijastuu myös hänen vastauksissaan kysymyksiin, joissa udellaan EU:n hyviä ja huonoja vaikutuksia.

Teollisuuden ja palvelualojen välillä on ero, joka ei ole mullistava, mutta selkeästi havaittava. Palvelualojen yritysjohto oli ennen jäsenyyttä ja on edelleen integraatiomyönteisempää kuin teollisuusjohto. Molemmilla enemmistö suhtautuu integraatioon avoimen myönteisesti – tosin teollisuudessa vain hieman yli puolet (kuvio 2). Toisaalta palvelualoilla myönteisyys on vähentynyt enemmän kuin teollisuudessa.

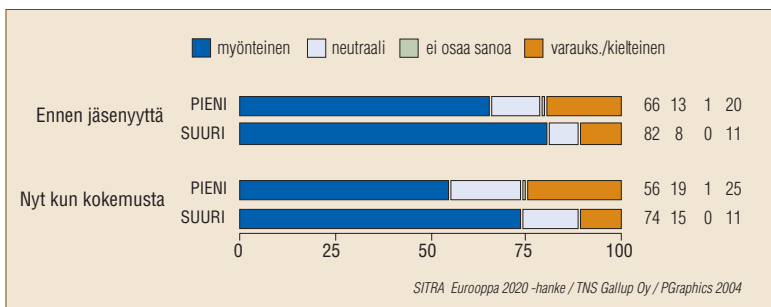
Kuvio 2. Henkilökohtainen kanta EU-jäsenyyteen ennen sen toteutumista ja nyt: arviot toimialan mukaan (%).

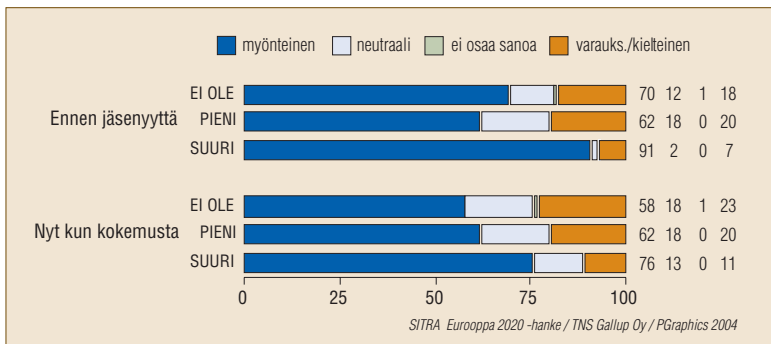
Myös yrityskoko on kiinnostava mielipiteitä jakava tekijä. Selkeä enemmistö sekä pienten että suurten yritysten johdosta on jatkuvasti nähnyt jäsenyyden myönteisenä. Suurten yritysten johdossa on enemmän puoltoa ja vähemmän vastustusta kuin pienten yritysten johdossa (kuvio 3).

Samansuuntainen asetelma eli selkeä myönteisyys, mutta laimentuneena, on havaittavissa myös yhtä hyvin yrityksissä, joilla on vientiä kuin kotimarkkinoilla toimivissa. Lähtökohtataso eli EU-myönteisyys ennen jäsenyyttä tosin on vientiyrityksissä on huomattavan korkea (kuvio 4).

Kuvio 3. Henkilökohtainen kanta EU-jäsenyyteen ennen sen toteutumista ja nyt: arviot yrityskoon mukaan (%).

Kuvio 4. Henkilökohtainen kanta EU-jäsenyyteen ennen sen toteutumista ja nyt: arviot viennin osuuden mukaan (%).

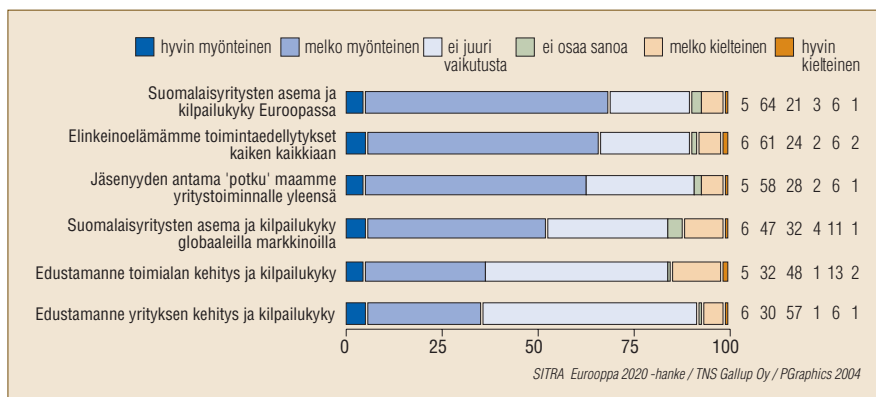
JÄSENYYS ON VAIKUTTANUT – MONELLAKIN TAVALLA

Kuviossa 5 esitetään yritysjohtajien arvio EU-jäsenyyden vaikutuksista yritystoimintaan ja elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin maassamme. EU-jäsenyys on koettu myönteiseksi yrityksille yleensä, mutta kun siirrytään lähemmäksi oman yrityksen ja sen toimialan arkea, myönteisyys liudentuu. Toisin sanoen jäsenyyden vaikutukset ovat olleet myönteisiä suomalaiselle elinkeinoelämälle kokonaisuutena, mutta oman yrityksen ja toiminnan kilpailukyvyn kannalta vaikeasti hahmotettavissa. Myönteisyys näyttäisi olevan myös ideologinen kannanotto, sillä se on laajempaa kuin oman yrityksen saamat hyödyt osoittavat.

Kaikkien näkökohtien osalta myönteisyyttä painottavien osuus on selvästi suurempi kuin kielteisesti asiaa arvioivien. Merkittävää on myös se, että yritysjohtajilla ei ole voimakkaita käsityksiä puoleen tai toiseen. Sekä hyvin myönteisten arvioiden että hyvin kielteisten osuus on pieni.

Yritykset eivät ole yhtenäinen joukko. On tietenkin asioita, jotka ovat yhteisiä yrityksille elinkeinovapaudesta järkevään verotukseen, mutta jokainen yritys kohtaa kilpailun ja kilpailun edellytykset omalla tavallaan. Pitkään suljetulla alueella toimineille yrityksille EU-jäsenyys

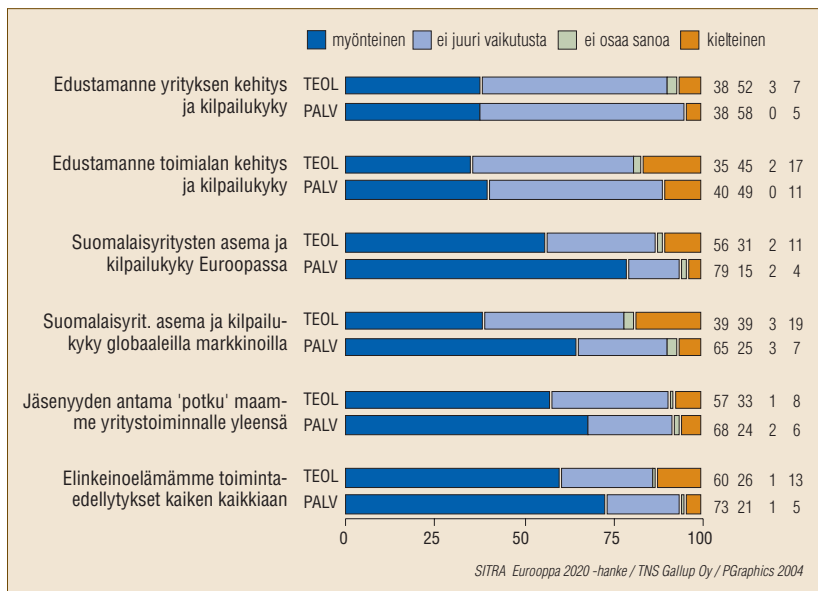
Kuvio 5. Millainen vaikutus EU-jäsenyydellä tähän mennessä on ollut yritystoimintaan ja elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin (%).

ja muista jäsenmaista tuleva kilpailu – IKEA ja Lidl ovat tulleet Suomeen vasta EU-aikana – on ollut niin suuri muutos, että kielteisesti EU:n vaikutuksiin suhtautuvien osuutta voi pitää jopa pienenä. Toisaalta yritysjohto pystyy ehkä perusväestöä paremmin erittelemään, mikä osa muutoksesta johtuu EU-jäsenyydestä, mikä globalisaatiosta, mikä enemmän tai vähemmän hallitusta rakennemuutoksesta, kuten maan sisäisestä muuttoliikkeestä. Sana ”ehkä” on paikallaan, sillä eräs johtajista kirjoittaa vapaamuotoisena kommenttinaan: ”Aika vaikea on itse asiassa erottaa yleisen globalistumisen tuomia vaikutuksia ja EU:n vaikutuksia.”

Taustamuuttajat tuovat esiin muutamia kiinnostavia näkemys-eroja. Palvelualoille tunnusomainen jonkin verran myönteisempi integraatioasenne nousee paikoitellen kohtuullisen suureksi (kuvio 6). Yllättävänkin suuri ero syntyy sekä arvioitaessa EU:n vai-

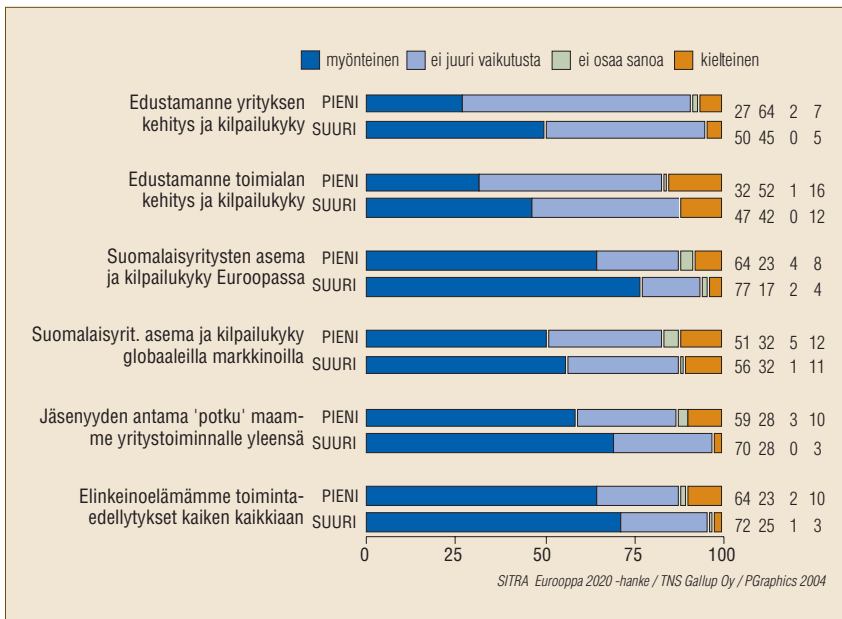
Kuvio 6. Millainen vaikutus EU-jäsenyydellä tähän mennessä on ollut yritystoimintaan ja elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin: arviot toimialan mukaan (%).

kutusta suomalaisyritysten asemaan ja kilpailukykyyn Euroopassa että vastaavan asetelmaan globaaleilla markkinoilla. Molemmissa palveluyritykset näkevät vaikutuksen olennaisesti myönteisemmin kuin teollisuus. Tulos on kiinnostava tilanteessa, jossa teollisuus on Suomen kivijalka ja palveluiden osuus työllisyydestä ja kokonaistaloudesta jatkuvasti kasvaa.

Tarkasteltaessa vastauksia yrityksen koon näkökulmasta voidaan havaita, että suurempien yritysten johtajat näkevät kaikilla osaluilla enemmän myönteistä kuin pienten yritysten johtajat (kuvio 7). Kielteisenä kehityksen näkeviä on varsin vähän.

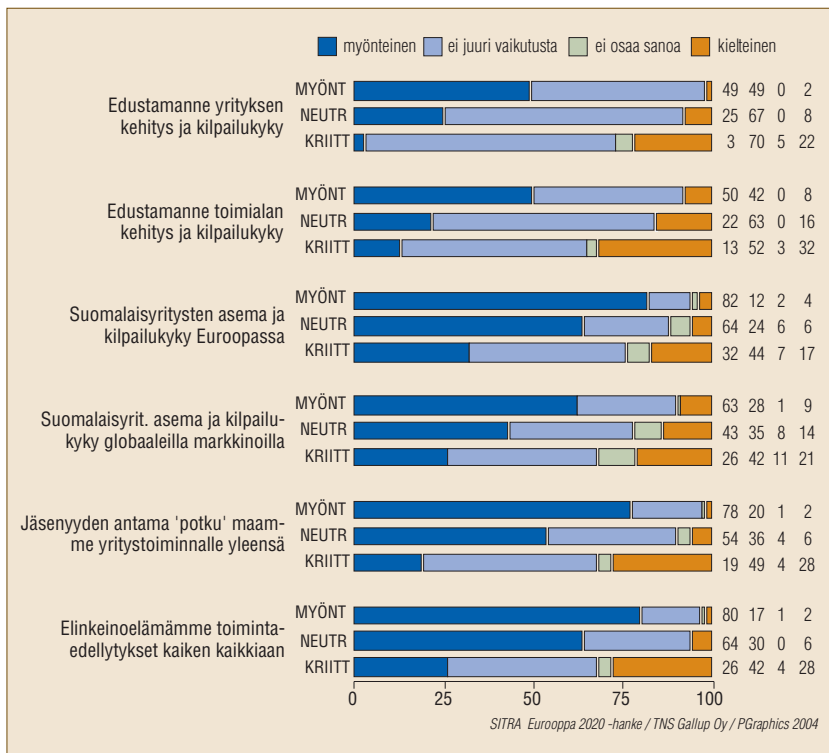
Kuvio 7. Millainen vaikutus EU-jäsenyydellä tähän mennessä on ollut yritystoimintaan ja elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin: arviot yrityskoon mukaan (%).

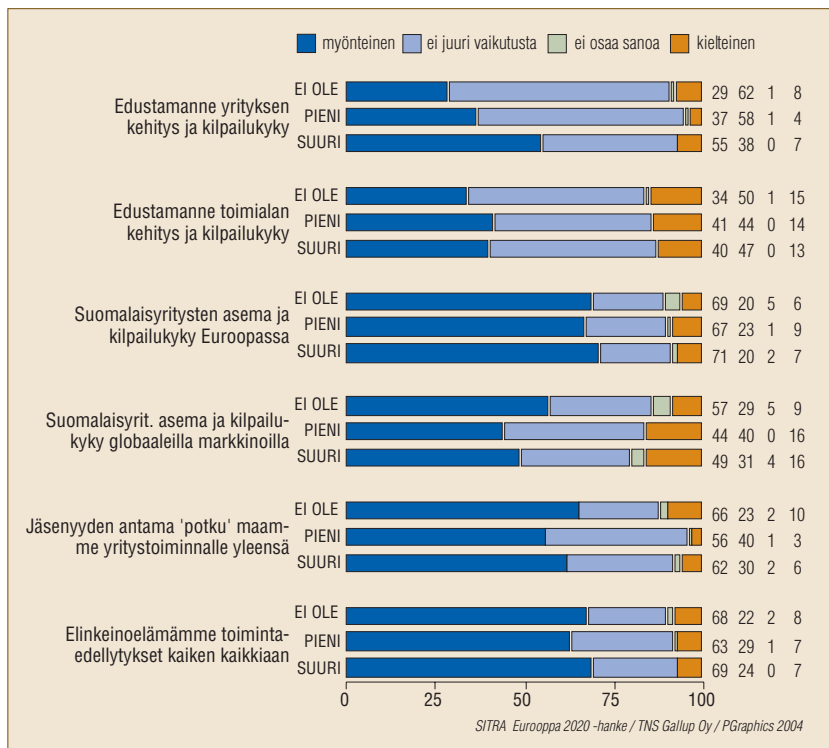
Johtajan integraatiomyönteisyyden tai -kriittisyyden vaikutus arviointeihin näyttäytyy suorastaan oppikirjamaisena (kuvio 8). Kiinnostavaa on se, että myönteisistäkin vain alle puolet katsoo vaikutusten omaan yritykseen olleen myönteisiä. Kriittisesti suhtautuvat eivät ole kiilusilmäisesti EU:ta vastustavia, sillä osa heistä näkee myönteisiä vaikutuksia, eikä heidänkään joukossa kielteisten vaikutusten kokeminen kohoa kovin korkealle.

Se, onko yrityksellä vientiä vai ei, vaikuttaa vastauksiin, mutta ehkä yllättävänkin vähän (kuvio 9). Kohtuullisina pysyvät erot ovat luultavasti selitettävissä sillä, että EU-jäsenyys ei koske vain vientiyrityksiä,

Kuvio 8. Millainen vaikutus EU-jäsenyydellä tähän mennessä on ollut yritystoimintaan ja elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin: arviot EU-kannan mukaan (%).

Kuvio 9. Millainen vaikutus EU-jäsenyydellä tähän mennessä on ollut yritystoimintaan ja elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin: arviot viennin osuuden mukaan (%).

vaan EU on läsnä myös kotimarkkinayritysten arjessa joko direktiivien tai sitten kilpailijoiden sijoittumisena Suomeen tai tavaroiden ja palveluiden vapaan liikkuvuuden kautta. Kotimarkkinat eivät enää ole lintukotomarkkinat.

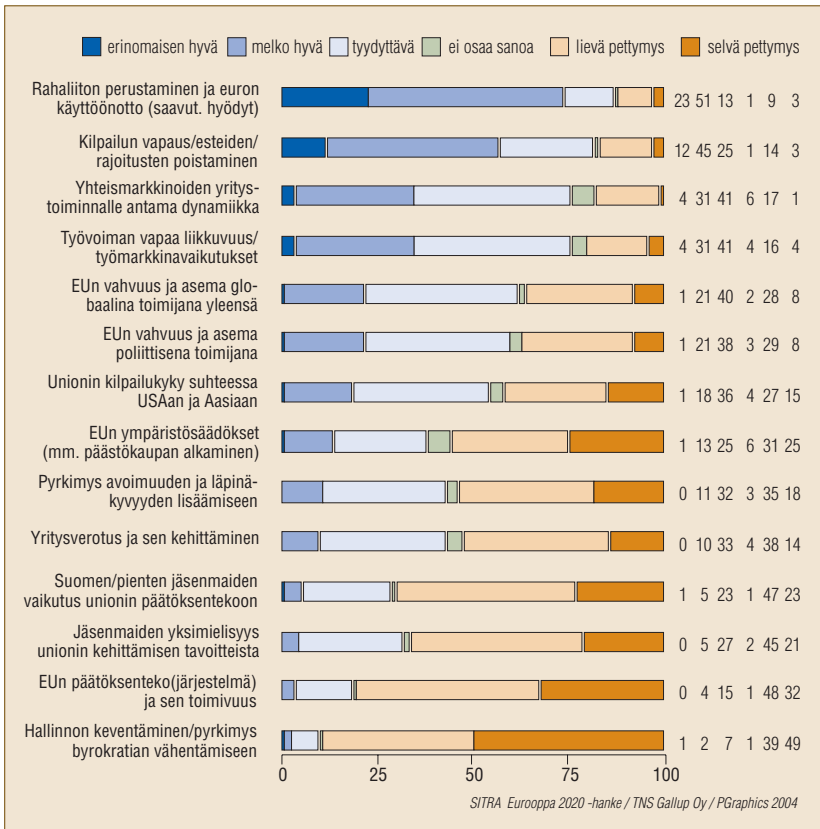
ONNISTUMISTEN JA PETTYMYSTEN KIRJO

Kyselyn kolmannessa osiossa luodattiin muutosta ja sen merkitystä. Sen avulla haluttiin yhtäältä peilata jo tapahtunutta ja toisaalta saada tietoa siitä, missä on parantamisen varaa.

Vastaajien arvioitavaksi annettiin neljätoista eri asiaa sisältävä kysymyssarja. Yleisotsikkona oli se, kuinka hyvin EU:n toiminta ja kehitys on täyttänyt tähän mennessä elinkeinoelämän odotukset (kuvio 10).

Jos vastauksia arvioidaan sen perusteella, onko toiminta ja kehitys ollut hyvä, tyydyttävä tai pettymys, tulos on kiinnostava. Vaikka lähökohdaksi otettaisiin koululaisen logiikka (tyydyttävälläkin ollaan kuivilla), tilanne on tasan: seitsemässä asiassa neljästatoista hyvää ja tyydyttävää kokeneita on enemmän kuin pettymyksiä ja yhtä monessa asiassa pettymyksiä on enemmän.

Kuvio 10. Kuinka hyvin EU:n toiminta ja kehitys on täyttänyt elinkeinoelämän odotukset (%).

Huomionarvoista on myös vastausten intensiteetti. Niitä jotka arvelevat jonkin asian olevan selvä pettymys (asteikon kielteinen ääripää) on enemmän kuin niitä, jotka katsovat kehityksen olleen erinomaisen hyvä. Onko kyseessä vain suomalaisille maltillinen pidättyvyys, jossa ”fantastic” ei luonnehdi rutiinisuuritusta? Vai onko kyseessä syvempi ristiriita onnistumisen ja epäonnistumisen välillä?

Enemmistö yritysjohdosta on sitä mieltä, että kehitys on ollut hyvää EMUn ja euron sekä kilpailun esteiden poistamisen suhteen. Rahaliitto ja euro nousevat vielä sisämarkkinoitakin merkittävämäksi asiaksi.

Yhteenlasketulla hyvän ja tyydyttävän listalla neljä ensimmäistä koskee yritysten sisämarkkinoilla toimimisen ehtoja. Niistä kukin tarjoaa mahdollisuuden spekulatioon siitä, mitä tulos tarkoittaa. Tutkimustulokset tarjoavat näin ainesta jatkokeskusteluun. Pettymysten listalla neljän kärjen muodostavat EU:n päätöksentekoa ja hallintoa tavalla tai toisella koskevat kysymykset.

”Euro on hyvä.”

”Vapaa kilpailu tulisi sallia.”

”EU:n tulisi pystyä poistamaan edes sisältään kaupallinen protektionismi: direktiivien kansallinen kiertäminen/lieventäminen sekä korruptio ja siihen liittyvä järjestäytyneet rikollisuus.”

Listassa viidennelle ja kuudennelle sijalle nousevat ominaisuudet, jotka eivät ole yhtä konkreettisia kuin aivan kärkeen nousevat. EU:n vahvuus ja asema globaalina toimijana yleensä ja EU:n vahvuus ja asema poliittisena toimijana saavat enemmän hyväksyviä kuin torjuvia arvosanoja. Yritysten kannalta ulkosuhteissa painaa – aivan kuin sisämarkkinoillakin – unionin vaikutus kilpailukykyyn, etenkin suhteessa USA:han ja Aasiaan. Tyytyväisiä tässä suhteessa on jonkin verran enemmän kuin pettuneitä.

”EU:n tähänastinen toiminta ei ole vahvistanut eurooppalaisten yritysten kilpailukykyä vaan täysin päinvastoin amerikkalaisia ja aasialaisia kilpailijoita vastaan.”

Erityisen käärmeissään yritysjohtajat ovat unionin byrokraattisuudesta (ks. myös jäljempänä kuvio 13). Yhdeksän kymmenestä (88 %) yritysjohtajasta ajattelee EU:n epäonnistuneen hallinnon keventämisessä ja byrokratian vähentämisessä. Läheistä sukua tälle on kehitys EU:n päätöksentekojärjestelmässä ja sen toimivuudessa. Neljä viidestä (80 %) johtajasta kokee asiassa jonkin asteista pettymystä.

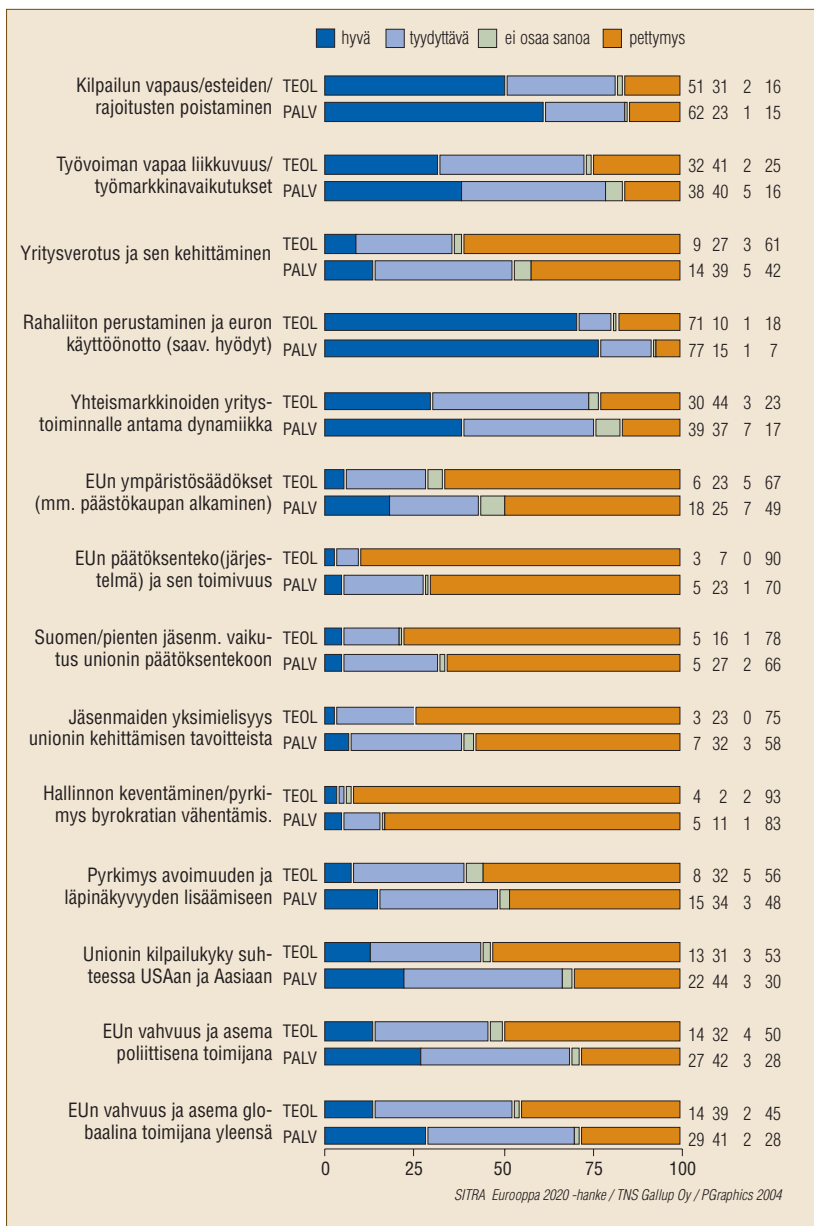
”EU edustaa järkyttävää byrokratiaa ja rahojen tuhlausta kokouksiin ja neuvotteluihin, jotka ovat työnteon teeskentelyä.”

”Kun jatkuvasti laaditaan/keksitään rajoittavia ja kahlitsevia direktiivejä, niin muutaman vuoden kuluessa EU tukehtuu omaan mahdottoomuuteensa.”

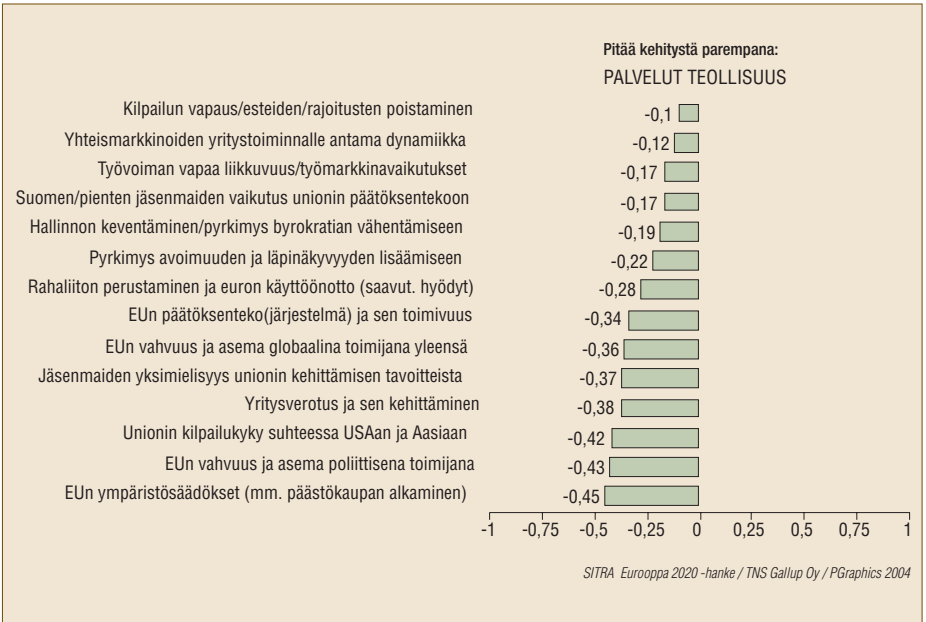
”Kaikki turha näpertely ja byrokratia pois.”

Kuvioista 11a ja b selviää, että palvelualat näkevät vaikutukset järjestään myönteisemmässä valossa kuin teollisuus. Kaikissa kysymyssarjan osissa palvelualojen johtajat ovat enemmän plussan puolella kuin teollisuudessa työskentelevät kollegansa.

Kuvio 11a. Kuinka hyvin EU:n toiminta ja kehitys on täyttänyt elinkeinoelämän odotukset: arviot toimialan mukaan (%).

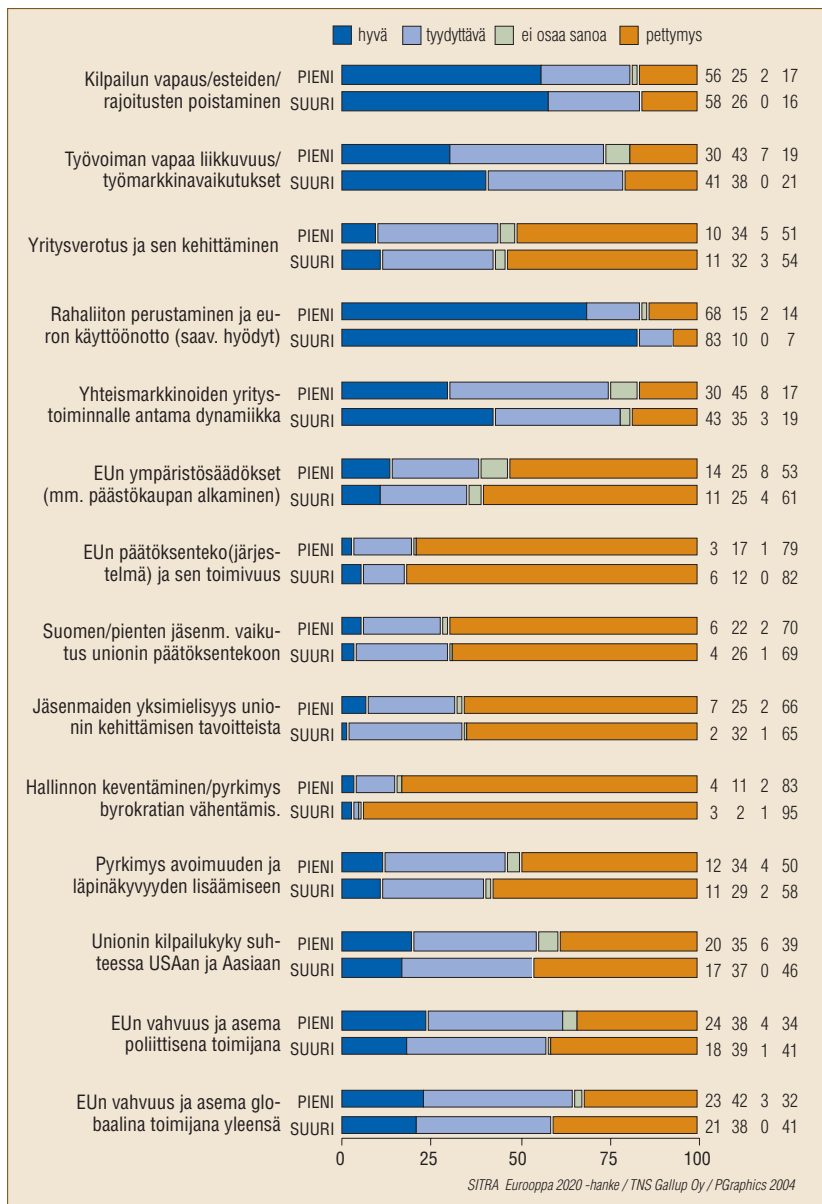
Kuvio 11b. Kuinka hyvin EU:n toiminta ja kehitys on täyttänyt elinkeinoelämän odotukset: teollisuuden ja palvelualojen edustajien arviot (asteikkokeskiarvojen erotukset).

Yrityksen koko vaikuttaa osaan kannanotoista (kuvio 11c). Erityisesti sellaisissa sisämarkkinahyödyissä kuin työvoiman vapaa liikkuvuus, yleisen dynamiikan lisääntyminen ja rahaliiton perustaminen, suhtautuminen eroaa näkyvästi. Suuret näkevät enemmän hyötyjä.

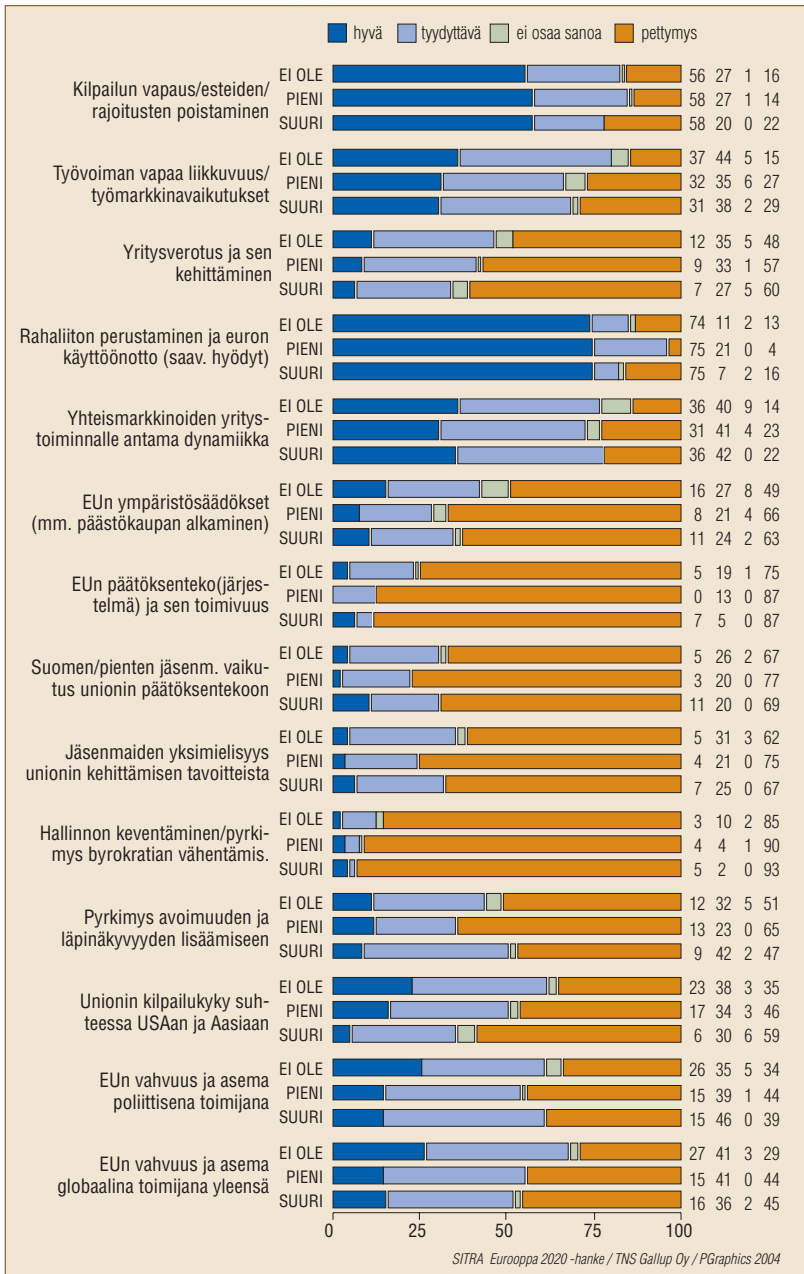
Vientiryhtymien johtajat vaikuttavat olevan muita kriittisempiä (kuvio 12). Pettyneitä on toki aivan riittävästi myös muissa yritysyhtymissä.

Kuvio 11c. Kuinka hyvin EU:n toiminta ja kehitys on täyttänyt elinkeinoelämän odotukset: arviot yritys-kokoon mukaan (%)

SITRA Eurooppa 2020 -hanke / TNS Gallup Oy / PGraphics 2004

Kuvio 12. Kuinka hyvin EU:n toiminta ja kehitys on täyttänyt elinkeinoelämän odotukset: arviot viennin osuuden mukaan (%).

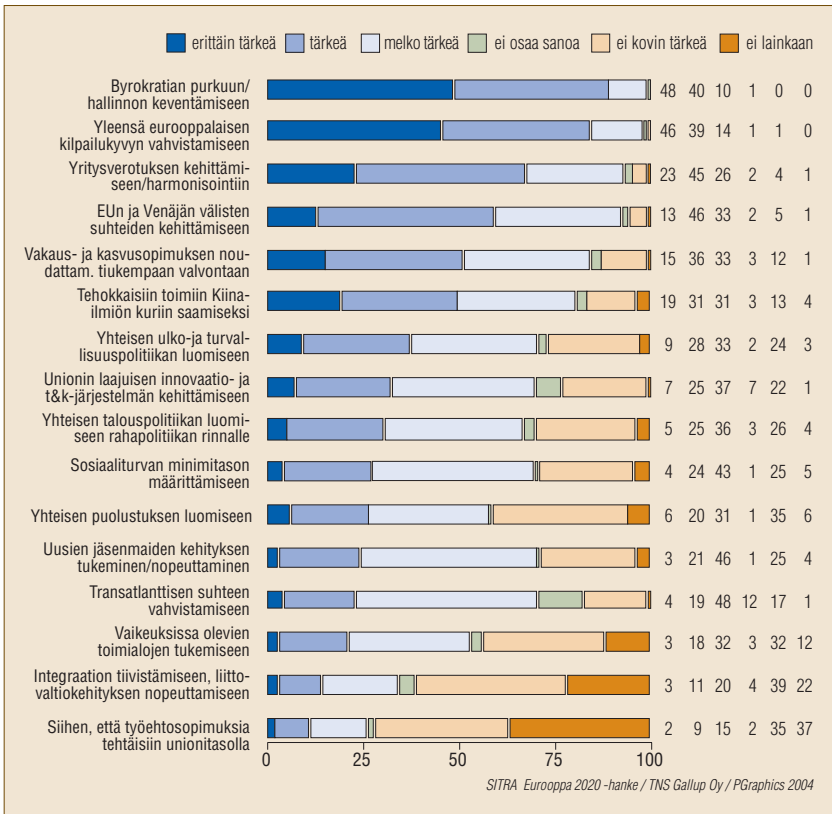
Yritysjohtajien odotukset ovat mielenkiintoisia. EU:ta koskevien kehitysodotusten kartoittamiseksi vastaajille esitettiin neljätoistaosainen kysymyssarja, jossa tiedusteltiin asioita, jotka ovat olleet esillä integraatiokeskustelussa. Mukana ei siten ole esimerkiksi sentyyppisiä näkökohtia kuin eri maiden aluehallinnon yhtäläistäminen tai koulujärjestelmien samankaltaistaminen.

PETTYMYSTEN JA TOIVEIDEN DIALEKTIikka

Yritysjohtajien kannat ovat johdonmukaisia – jos johonkin asiantilaan ollaan tyytymättömiä (edellä kuvio 10), siihen myös kohdistuu vahvoja kehitysvaateita (kuvio 13). Kun suurin unionin tähänastista toimintaa koskeva pettymys kohdistuu byrokratian massiivisuuteen, suurimmat odotukset jatkossa kohdistuvat hallinnon keventämiseen. Näkemys yhdistää suomalaiset yritysjohtajat laidasta laitaan. On liki hämmäntävää, että 98 prosenttia pitää tätä asiaa tärkeänä.

Yhtä laaja joskaan ei aivan yhtä intensiivinen kannatus on eurooppalaisen kilpailukyvyyn vahvistamisella (98 %). Sen osuus on erityisen suuri, kun sitä verrataan listaukseen (edellä kuvio 10), jonka mukaan vain 42 prosenttia on pettyneitä unionin kilpailukyvyyn edistämise-

Kuvio 13. Mihin seuraavista kehityskohteista EU:n tulisi lähivuosien aikana erityisesti keskittyä (%).

toimiin ja kehitykseen suhteessa USA:han ja Japaniin. Parantamisen varaa asiantilassa siis silti nähdään olevan.

On kuitenkin muistettava, että yleiset kilpailukykyasiat sisältävät paljon muutakin kuin Yhdysvallat ja Japanin. Todennäköisesti vastaajat tarkoittavat tässä eurooppalaista kilpailukykyä nimenomaan suhteessa muihin maailman alueisiin, sillä kuviosta 10 selviää, että EU:n vahvuuksia on ollut juuri edistys kilpailun vapaus / esteiden purkaminen -ulottuvuudella.

Monet suomalaisyritykset käyvät kauppaa vain EU-alueella tai vain kotimaassa. Kilpailukyyn osatekijänä on tutkimus- ja kehitys-

toiminta. Enemmistö (69 %) pitää unionin laajuisen innovaatio- sekä tutkimus- ja kehitysjärjestelmän luomista tärkeänä.

Vastaavia pettymys-toive-pareja kuin byrokratia ja kilpailukyky on muitakin: Yritysverotuksen kehittämisen tahmeus on ollut pettymys hieman useammalle kuin joka toiselle (52 %). EU:n tulisi jatkossa keskittyä yritysverotuksen kehittämiseen ja harmonisointiin peräti 94 prosentin mielestä. Tasavertaiset verotuslähtökohdat ovat nousmassa avainasemaan tasapuolisia kilpailuedellytyksiä luotaessa. Asian kiireelliseksi kokemista on todennäköisesti edistänyt itälaajentumisesta käytävä keskustelu. Etenkin Viron verotus on ollut paljon esillä.

ONKO TALOUS- JA RAHALIITOSSA VAIN RAHALIIITTO HYVÄÄ?

Vaikka rahaliitto koetaan myönteiseksi ja keskeiseksi kehityspiirteeksi EU:ssa, on siinäkin vielä parannettavaa. Ei riitä, että järjestelmä on hyvä – sitä on myös noudatettava. Ylivoimainen enemmistö kaipaa vakaus- ja kasvusopimuksen noudattamisen tiukempaa valvontaa. Rajanveto eri asioiden välillä on vaikeaa: mikä on raha- ja talouspolitiikan suhde? Miten sosiaalipolitiikka tai verotus suhteutetaan talouspolitiikkaan? Kaksi kolmesta yritysjohtajasta (66 %) pitää yhteisen talouspolitiikan luomista rahapolitiikan rinnalle tärkeänä.

EU:ssa yhteisesti päätettäviä asioita on paljon, ja jo Suomenkin jäsenyysaikana on uusia politiikan lohkoja tullut mukaan. Etenkin itälaajentumisen myötä Euroopan unionissa on alettu pohtia, mitä tapahtuu työmarkkinoilla ja hyvinvointivaltion suhteen. Uudet jäsenet haastavat vanhat ainakin kahdessa suuressa kysymyksessä. Koska ainakaan toistaiseksi uusissa jäsenmaissa ei ole toimivaa työmarkkinajärjestelmää, herää kysymys, liikkuuko työvoima uusista jäsenmaista vanhoihin vai siirretäänkö vanhoista jäsenmaista työtä uusiin. Toinen suuri kysymys koskee sitä, valitsevatko uudet jäsenmaat hyvinvointivaltion vai yksilön vastuuta korostavan hyvinvointimallin. Ratkaisut näissä asioissa vaikuttavat myös suomalaisten yritysten ratkaisuihin esimerkiksi investoinneissa.

On tietysti vaikea arvioida, mitä kaikkea lomakkeen täyttäjä pohtii vastatessaan, mutta kun selvä enemmistö (71 %) yritysjohtajista pitää

tärkeänä sosiaaliturvan minimitason määrittämistä, on todennäköistä, että takana on muiden maiden arvella – ja osin arveluttavan – kilpailukyyn leikkaamisen tarve. Unionitasoisten työehtosopimusten tarvetta epäilee käytännössä yhtä moni (72 %).

Yritysjohtajat ovat omaksuneet eurooppalaisen ajattelutavan julkisen sektorin yritystoimintaa tukevasta roolista. Runsas puolet (53 %) hyväksyy ajatuksen, että vaikeuksissa olevia toimialoja on tuettava. Vielä useampi eli 70 prosenttia hyväksyy uusien jäsenmaiden kehityksen tukemisen ja nopeuttamisen. Näinkin laajan kannatuksen taustalla on ilmeisesti ymmärrys siitä, että nopean kasvun edellytysten luominen luo ensinnäkin vakautta ja toisaalta kasvumahdollisuuksia myös suomalaisyrityksille.

TEHOA ULKOSUHTEISIIN

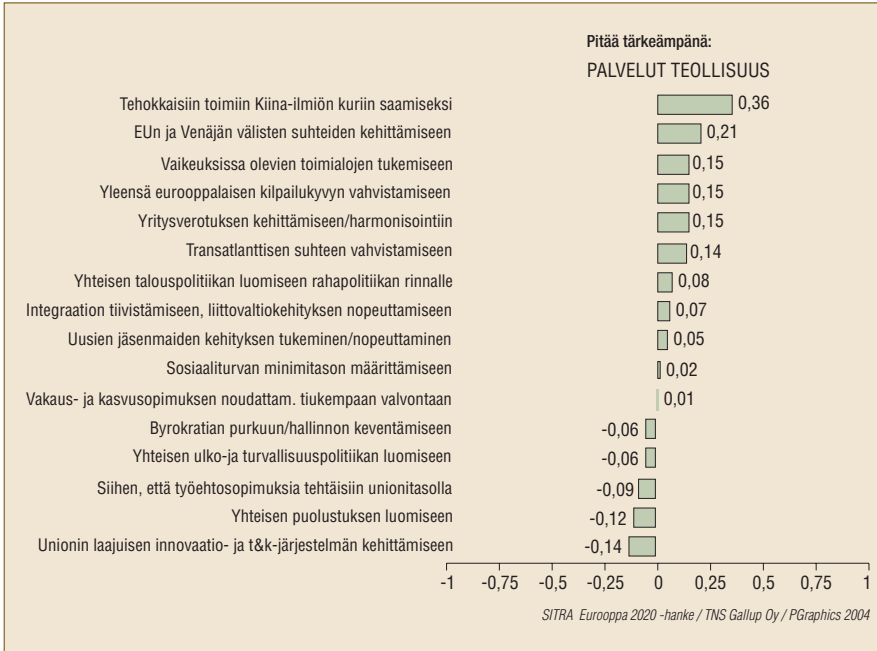
Myös suhteiden kehittämistä Venäjään ja Kiinaan pidetään tärkeänä. Saumattomasti näihin odotuksiin liittyy yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka, sillä Venäjän- ja Kiinan-suhteissa ulkopoliittikan erottaminen kaupasta ei arkipäivän kokemuksen valossa ole helppoa. Perinteisesti valtioiden ulko- ja turvallisuuspolitiikan selkänajana on ollut puolustuspolitiikka. EU:ssa tämä asetelma ei ole yritysjohtajien mielestä yhtä selkeä; kun yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa pitää tärkeänä lähes kolme neljästä (70 %), yhteistä puolustusta korostaa runsas puolet (57 %). Enemmistö toki sitäkin. Transatlanttisen suhteen vahvistamista pitää tärkeänä 71 prosenttia. Viime vuosien poliittinen nahistelu Euroopan ja Yhdysvaltojen välillä koetaan ilmeisen tarpeettomaksi.

TOIMIALA JA YRITYSKOKO EROTTAVAT MIELIPITEITÄ

Teollisuuden ja palvelualojen välillä on eräissä osioissa käsityseroja (kuvio 14). Teollisuuden johtajat painottavat enemmän Kiina-ilmiön kuriin saattamista, EU:n ja Venäjän suhteita sekä vaikeuksissa olevien toimialojen tukemista. Myös yritysverojen kehittäminen ja

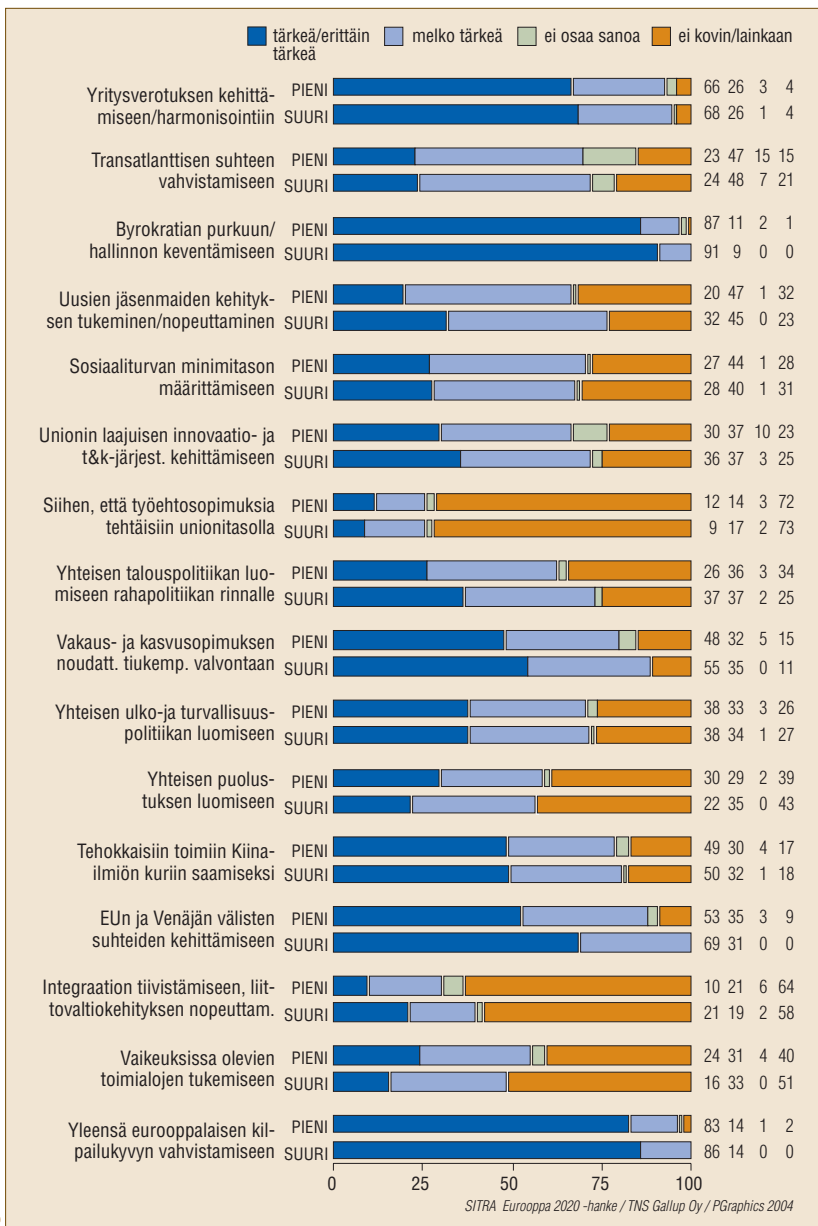
harmonisointi ovat vielä tärkeämpää teollisuuden kuin palvelualojen johtajille. Teollisuudelle yhteinen puolustus ei ole yhtä tärkeä kuin palvelualoille.

Kuvio 14. Mihin EU:n tulisi lähivuosien aikana erityisesti keskittyä: teollisuuden ja palvelualojen edustajien arviot (asteikkokeskiarvojen erotukset).

Yrityskoko heijastuu vastauksissa myös tässä osiossa (kuvio 15). Suurten yritysten johto painottaa enemmän etenkin yhteistä talouspolitiikkaa ja Venäjän-suhteita.

Kuvio 15. Mihin seuraavista kehityskohteista EU:n tulisi lähivuosien aikana erityisesti keskittyä: arviot yrityskoon mukaan (%).

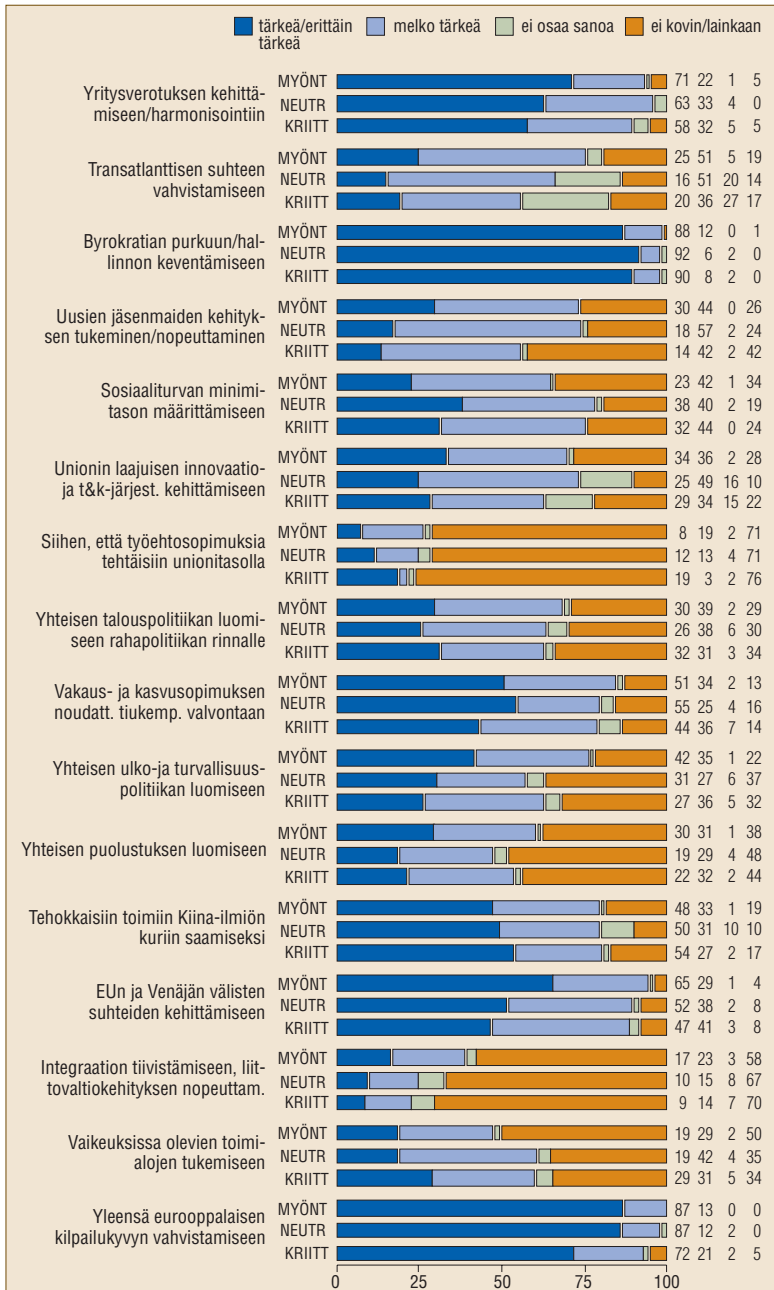

EU-ASENNE EROTTELEE YLLÄTTÄVÄN VÄHÄN

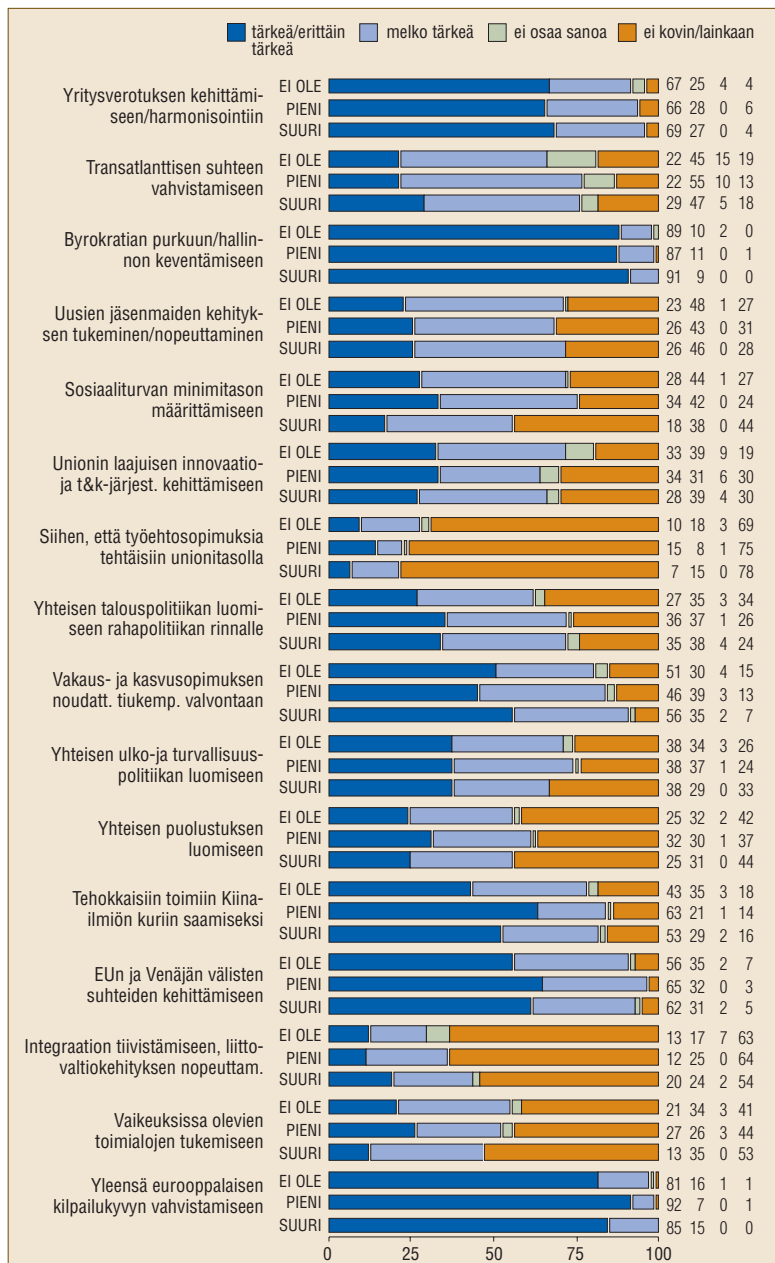
Myös tässä kysymyssarjassa EU-myönteisyys tai -kriittisyys erottelee johtajia, mutta vähemmän kuin tapahtunutta kehitystä koskevissa arvioissa (**kuvio 16**). Ehkä on niin, että myös integraatioon penseästi suhtautuvat johtajat korostavat yrityksille tärkeitä asioita, kuten kilpailukykyä ja yritysverotuksen harmonisointia. Jos EU niissä toimii, niin hyvä niin. Hyviä päätöksiä ei kannata vastustaa sen takia, että päätöksentekijä ei tunnu oikealta. Yksiselitteistä vastausta on kuitenkin vaikea antaa.

Vientiyritysten johtajat eroavat vain muutamien kohdin muista johtajista. Heidän keskuudessaan on eniten niitä, joista EU:n laajuinen sosiaaliturvan minimitaso ei vaikuta houkuttelevalta. Tulokset tuovat esiin myös muutaman muun piikin, kuten sen, että vähäistä vientiä harjoittavien yritysten johtajat haluavat muita enemmän unionin toimia Kiina-ilmiön kuriin saamiseksi (**kuvio 17**).

Kuvio 16. Mihin seuraavista kehityskohteista EU:n tulisi lähivuosien aikana erityisesti keskittyä: arviot EU-kannan mukaan (%).

Kuvio 17. Mihin seuraavista kehityskohteista EU:n tulisi lähivuosien aikana erityisesti keskittyä: arviot viennin osuuden mukaan (%).

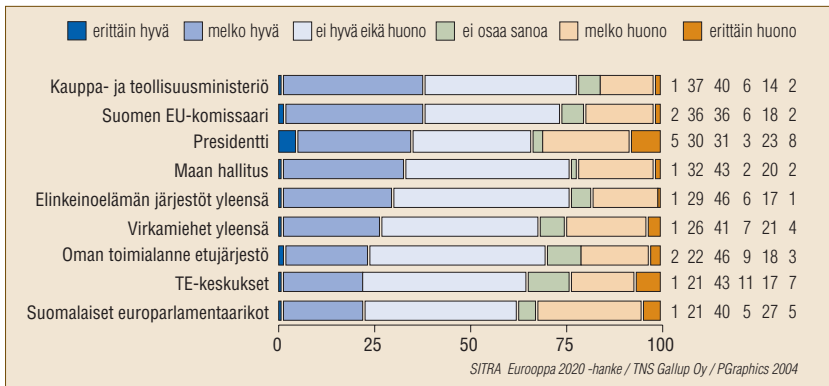
4

Päättäjien toiminnassa hyvää ja pahaa

Tutkimukseen sisällytettiin myös osio, jossa vastaajat saivat arvioida yhteensä yhdeksän suomalaisen EU-toimijan onnistumista suomalaisyritysten etujen ajajana. Arvioitavina oli viranomaisia, poliittisia toimijoita sekä järjestöjä.

Kokonaisuutena erot arvosanoissa jäävät verraten vähäisiksi (kuvio 18). Parhaiten ovat menestyneet kauppaja- ja teollisuusministeriö sekä Suomen EU-komissaari (joka koko jäsenyysaikamme on ollut Erkki

Kuvio 18. Arvosanat eri toimijoille siitä, kuinka hyvin ne ovat ajaneet suomalaisten yritysten etuja EU:ssa (%).

Liikanen). Heikoimman kannatuksen ansioistaan saavat TE-keskukset, oman toimialan etujärjestö sekä suomalaiset europarlamentaarikot. Eniten mielipiteitä jakaa tasavallan presidentti. Maan hallitus ja elinkeinoelämän järjestöt yleensä sijoittuvat keskikastiin.

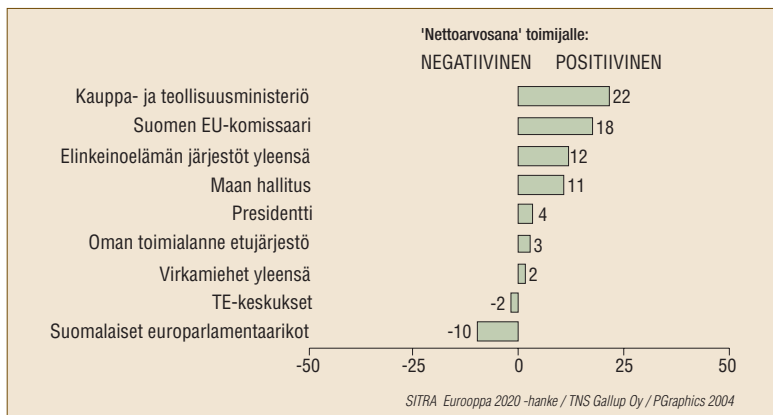
Jos ajatellaan suomalaisten viranomaisten ja poliitikkojen olevan EU:ssa yhtäältä päättäjiä ja toisaalta suomalaisten etujen lobbareita, edunvalvojia, voidaan 'ei hyvä eikä huono' -vastausten määrää pitää jopa huolestuttavana. Onko kysymyksessä katko tiedonvälityksessä vai jotakin muuta?

Toisaalta huomionarvoista kriittisyyttä kuvastaa se, että omia järjestöjä pidetään hampaattomina. Lähes puolet (46 %) ei osaa sanoa, onko elinkeinoelämän järjestöjen yleensä tai oman toimialan järjestöjen (46 %) toiminta hyvää tai huonoa. Maan hallitus liikkuu samalla tasolla (43 %).

Jos vastaajia tarkastellaan hyvän ja huonon erotusten mukaisesti, järjestys on haastava. Tässä on jätetty sivuun sekä 'ei hyvä eikä huono' - että 'ei osaa sanoa' -vastaukset. Hyvästä on vähennetty huono eli lopputulos ilmaistaan prosenttiyksiköiden erotuksena (kuvio 19).

”Presidentiltä odottaisin paljon enemmän sitoutumista suomalaisen elinkeinon pr:ään Euroopassa ja maailmalla. Hän käyttää vaikutusvaltaansa

Kuvio 19. Arvosanat eri toimijoille siitä, kuinka hyvin ne ovat ajaneet suomalaisten yritysten etuja EU:ssa (hyvien ja huonojen arvosanojen %-osuuksien erotukset).

lähes pelkästään ylevien globaalisten asioiden ja arvojen esille tuomiseen. Ei siinä sinänsä mitään vikaa ole, mutta kyllä jonkin verran panostusta saisi laittaa suomalaisuuden edistämiseen maailmanmarkkinoilla business-mielessä.”

”Jäsenyys on hyvä asia. EU virkamiehet ovat liian kilttejä. → Otettava pois mitä otettavissa on.”

”Suomalaiset EU-edustajat antavat periksi liian helposti.”

*”Virkamiesten pitää olla suomalaisten puolella eikä suomalaisia vastaan.”
Turhaan hankaloitetaan yrityksiä, kilpailussa italialaisia tai espanjalaisia vastaan.”*

”Suomen poliitikot haluavat leikkiä mallioppilasta. Ja ottavat mukisematta vastaan kaikki tyhmätkin direktiivit. Siviilirohkeutta ja selkärankaa!”

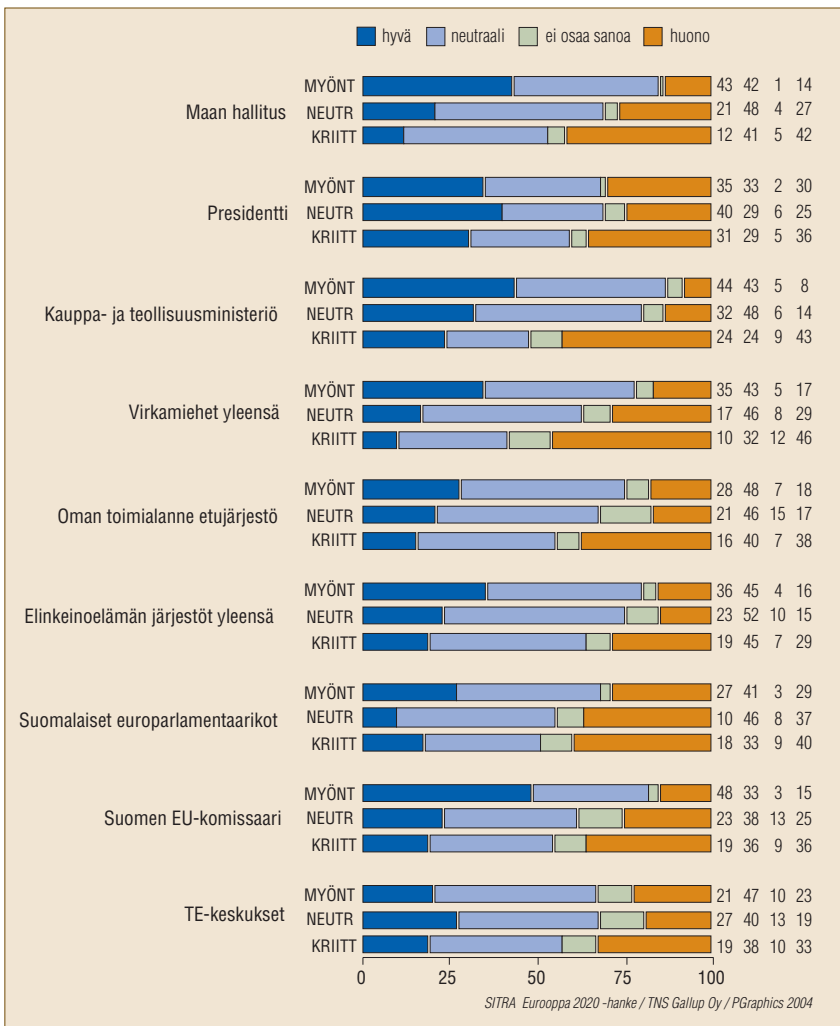
”Suomalaiset poliitikot ajattelevat ainoastaan byrokratian ja sääntelyn ylläpitoa eikä kilpailukykyä.”

Taustamuuttujien mukaan tarkasteluna teollisuuden ja palvelualojen erot jäävät suhteellisen pieniksi. Lähinnä nousee esiin se, että palvelualojen johtajat antavat useammin hyvän arvosanan virkamiehille ja useammin kielteisen arvosanan europarlamentaarikoillemme. Myöskään yrityskoko ei vaikuta tässä suhteessa mainittavasti. Pienet näkevät suuria enemmän presidentin ja europarlamentaarikkojen toiminnan suotuisana ja suuret luottavat pieniä enemmän elinkeinoelämän järjestöihin.

Integraatioon myönteisesti suhtautuvat näkevät myös päättäjien toiminnan myönteisemmin kuin EU-kriittiset johtajat. Suurimmat erot syntyvät hallitusta, virkamiehiä ja suomalaista EU-komissaaria koskevista arvioista. Kriittisten kriittisyys korostuu myös oman toimialan etujärjestön suhteen. On kuitenkin huomattava, että mielipi-

teet hajautuvat, sillä yhdenkään toimijan arvioinnissa ei enemmistö anna hyvää tai huonoa arvosanaa, oli arvioija kriittinen, neutraali tai EU-myönteinen (kuvio 20).

Kuvio 20. Arvosanat eri toimijoille siitä, kuinka hyvin ne ovat ajaneet suomalaisten yritysten etuja EU:ssa: EU-kannan mukaan (%).

Kun Suomi valmistautui EU-kansanäänestykseen, todettiin integraation olevan enemmän nuorten, hyvin koulutettujen kaupunkilaisten kuin haja-asutusalueiden iäkkäiden ja vaatimattomasti koulutettujen hanke. Perusväestössä miehet olivat ennen jäsenyyttä ja ovat edelleen myönteisempiä EU:lle kuin naiset.

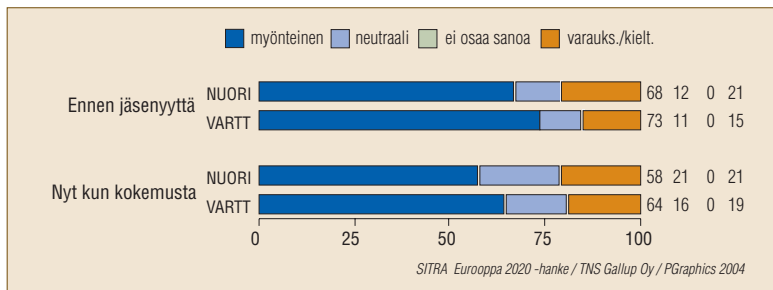
Yrityksiä pidettiin integraation kannattajina, vaikka yrityksessä töissä olevilla jokaisella oli mielipiteensä. Tässäkin tutkimuksessa on tullut esiin, etteivät läheskään kaikki yritysjohtajat olleet kymmenen vuotta sitten avoimesti EU-myönteisiä.

Raportin päätteeksi tuloksia tarkastellaan vielä uusista näkökulmista. Ne osoittavat, että demografiset tekijät heijastuvat myös yritysjohtajien kantoihin, ja osin samansuuntaisesti kuin perusväestönkin kantoihin.

IKÄ EI VAIKUTA KAIKKEEN

Yritysjohdon piirissä vanhemmat ikäluokat olivat ja ovat edelleen myönteisempiä kuin nuoret (kuvio 21). Ero on merkittävä. Perusväestön asetelmaan verrattuna se on myös kiinnostava.

Kuvio 21. Henkilökohtainen kanta EU-jäsenyyteen ennen sen toteutumista ja nyt: arviot ikäryhmän mukaan (%).

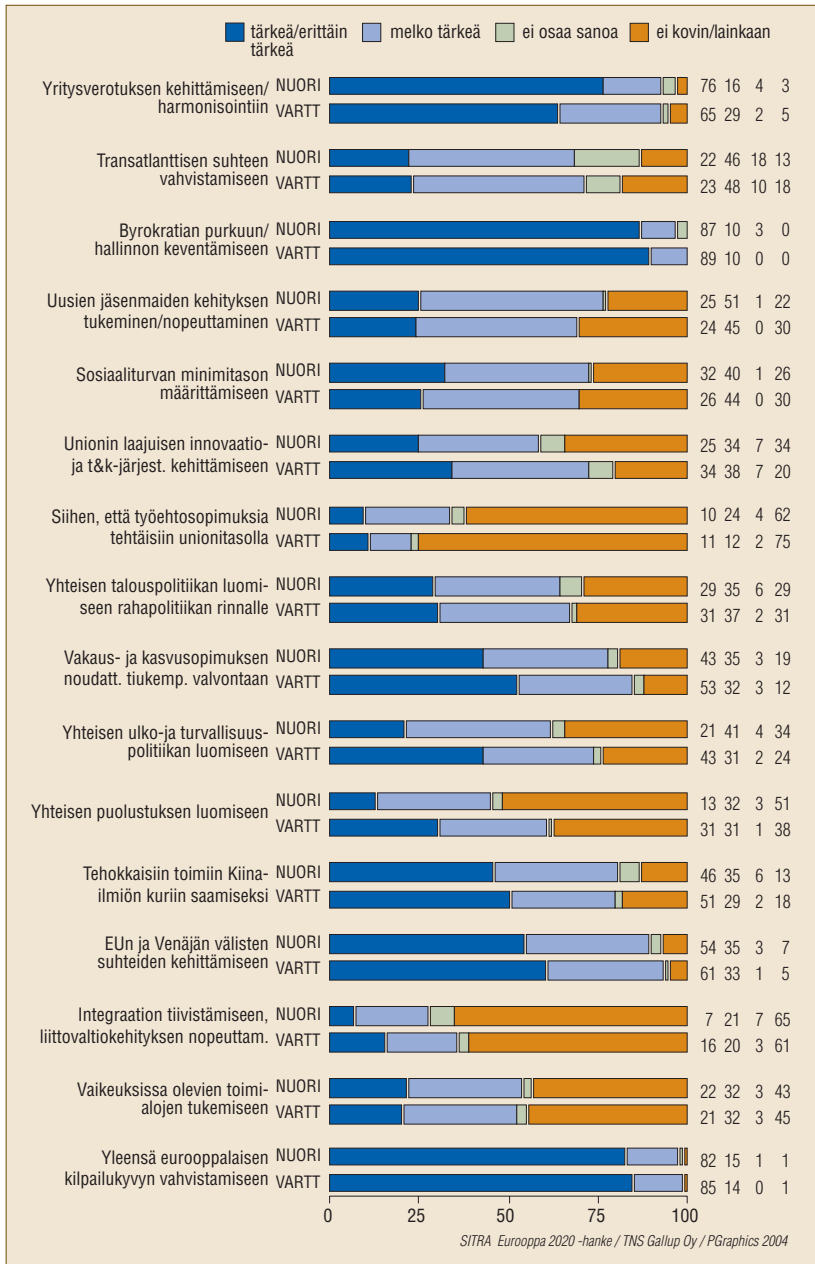

Tarkasteltaessa EU-jäsenyyden vaikutusta yritystoimintaan ja elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin voidaan havaita, että ikä ei kuitenkaan, ehkä hieman yllättäen, juurikaan erottele vastaajia.

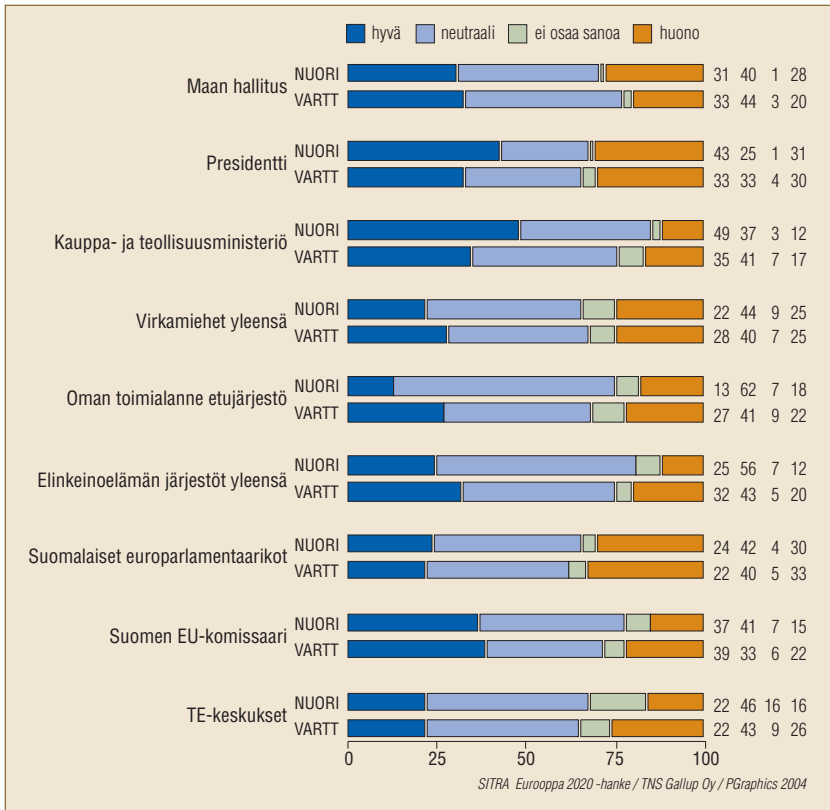
Ikä erottelee vastaajia muutamain osin selvästi, kun kysytään EU:n tulevaisuuden painopisteitä. Varttuneet johtajat kannattavat selvästi enemmän yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ja yhteisen puolustuksen luomista. He toisaalta vastustavat nuoria enemmän unionitason työehtosopimuksia (kuvio 22).

Kuviosta 23 käy ilmi, että edunvalvoja-arvioinneissa on iän mukaisia aste-eroja. Selkeää maailmankuvaeroa ei kuitenkaan synny. Vaikka vanhemmat johtajat arvostavat enemmän järjestöjä ja virkamiehiä – siis komiteakauden suomalaisia toimijoita – erot jäävät sittenkin kohtuullisiksi. Eri asia on, että tulevaisuudessa järjestöihin kohdistuu paineita. Näin etenkin kun järjestöissä tapahtuu sukupolvenvaihdos tilanteessa, jossa EU osallistuu yhä kiinteämmin myös kotimaisen yritystoiminnan reunaehtojen määrittämiseen.

Kuvio 22. Mihin seuraavista kehityskohteista EU:n tulisi lähivuosien aikana erityisesti keskittyä: arviot ikäryhmän mukaan (%).

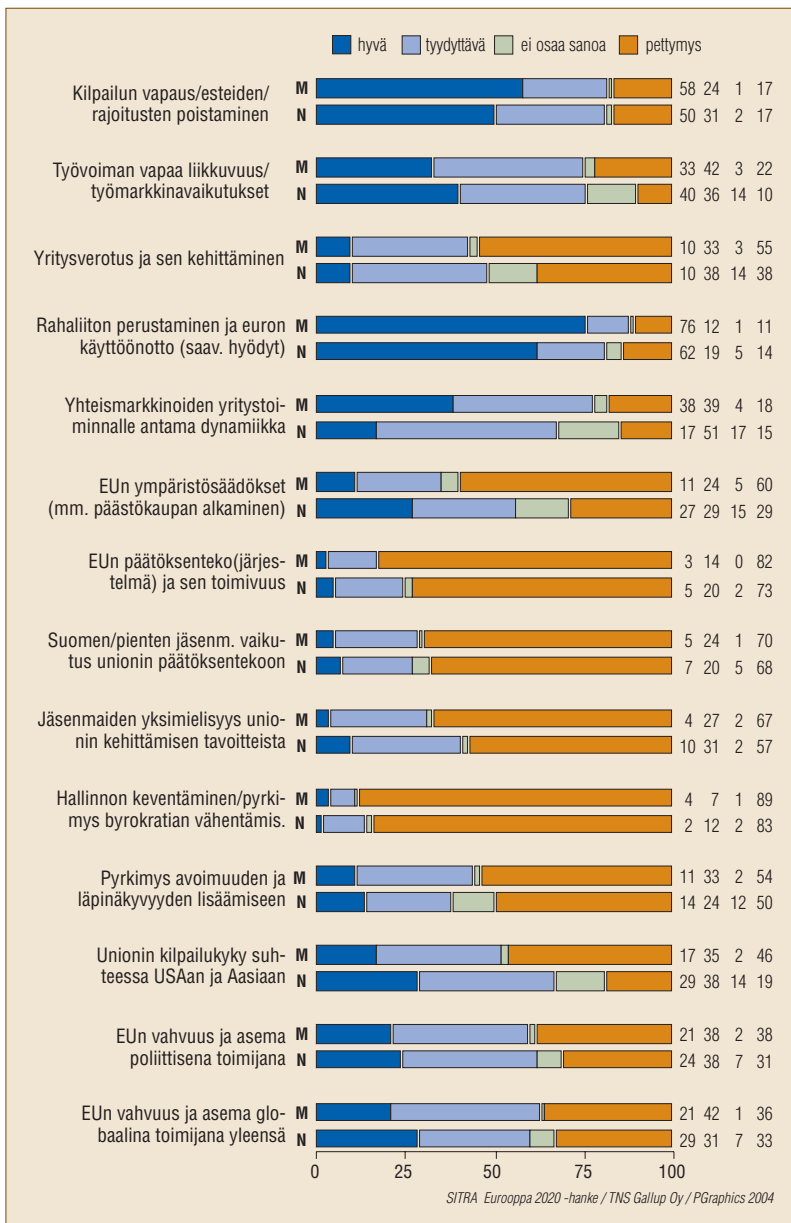
Kuva 23. Arvosanat eri toimijoille siitä, kuinka hyvin ne ovat ajaneet suomalaisten yritysten etuja EU:ssa (%).

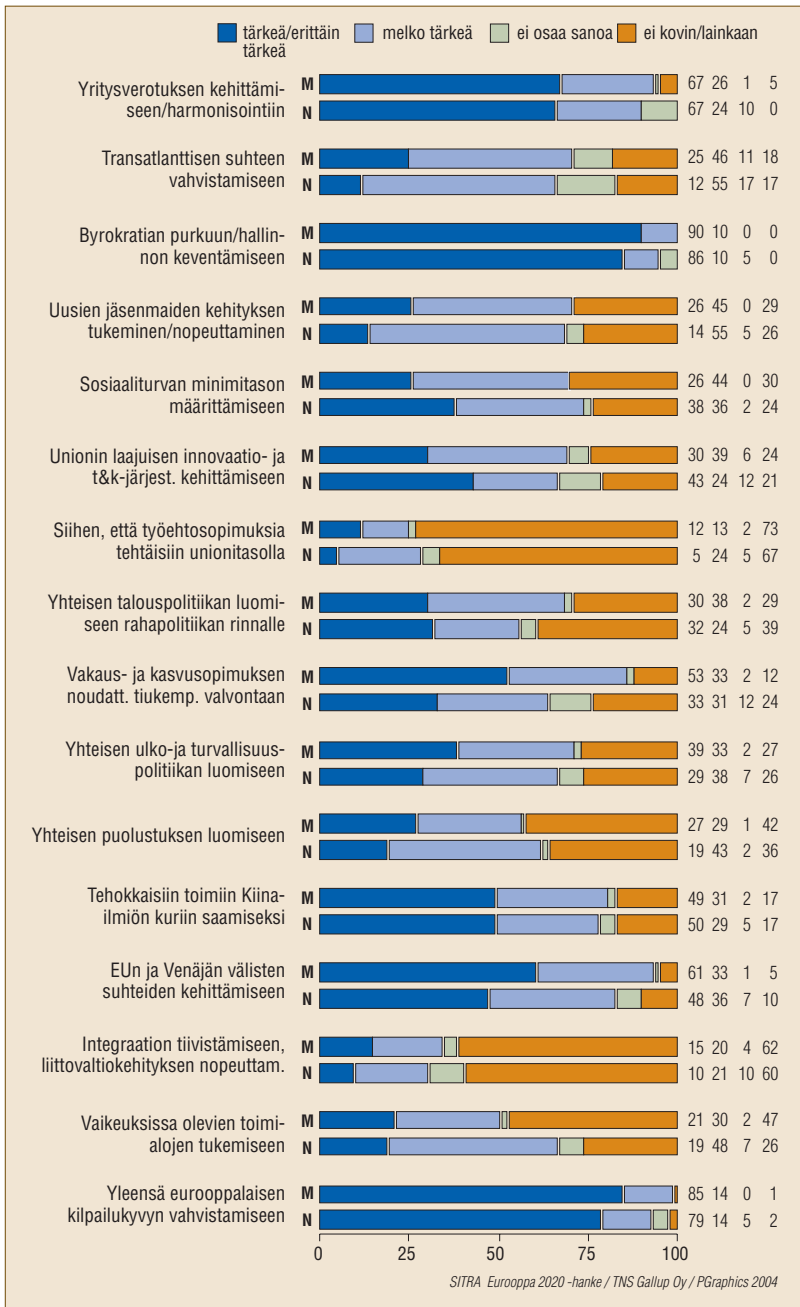
SUKUPUOLELLA ON MERKITYSTÄ

Perusväestön asennetutkimusten mukainen johtopäätös on se, että EU on enemmän miesten kuin naisten projekti. Eräällä tavalla se onkin luonteva lopputulos kahdesta syystä: ensinnäkin integraatio on vastaisku eurooppalaisille sodille, jotka olivat miesten projekteja. Toiseksi päättjäeliitti on paljolti koostunut miehistä. Yritysjohdossa ja sen ajattelussa heijastuu sama sukupuoliasetelma kuin perusväestössä. Nais- ja miesjohtajien suhtautumisero näkyy **kuviossa 24**.

Kuva 24. Kuinka hyvin EU:n toiminta ja kehitys on täyttänyt elinkeinoelämän odotukset: arviot sukupuolen mukaan (%).

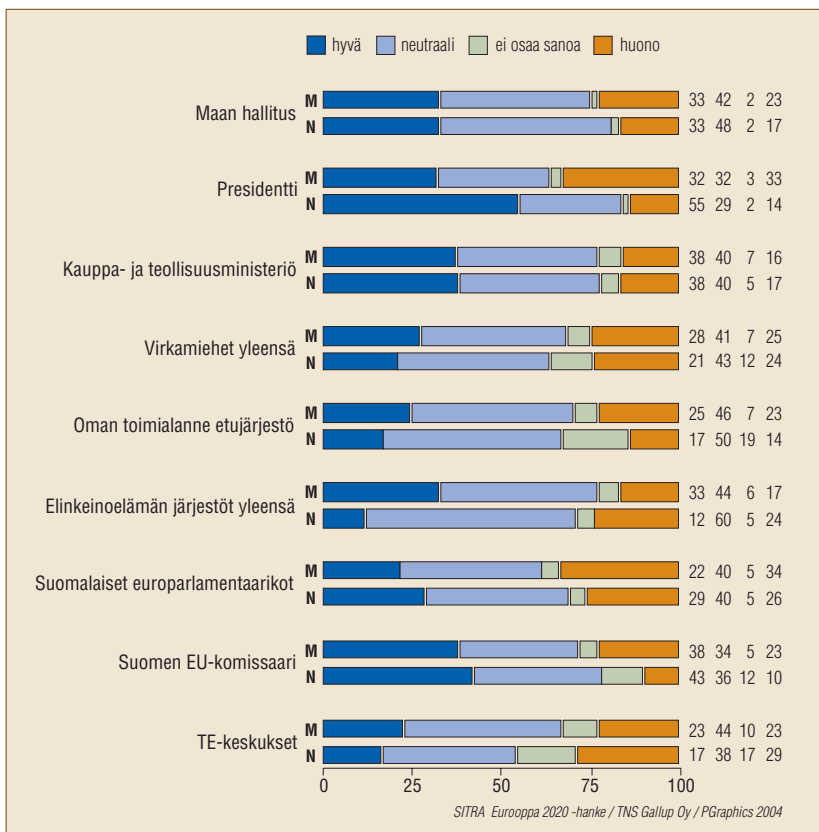
Kuvio 25. Mihin seuraavista kehityskohteista EU:n tulisi lähivuosien aikana erityisesti keskittyä: arviot sukupuolen mukaan (%).

Miesten naisia suurempi integraatiomyönteisyys heijastuu yleisesti myös EU:n tulevien painopisteiden arvioinneissa (**kuvio 25**). Toisaalta esimerkiksi yritysveron harmonisointia kannatetaan yhtä laajasti.

Sukupuolella on merkitystä myös päättäjien toiminnan arvioinnissa. Eroa syntyy lähinnä presidenttiä ja järjestöjä koskevissa arvioinneissa. Naiset korostavat presidentin ansioita, miehet puolestaan näkevät suhteellisesti enemmän myönteistä järjestöjen toiminnassa – vaikka hyväksyntä ei miehilläkään ole erityisen laajaa (**kuvio 26**).

Kuvio 26. Arvosanat eri toimijoille siitä, kuinka hyvin ne ovat ajaneet suomalaisten yritysten etuja EU:ssa (%).

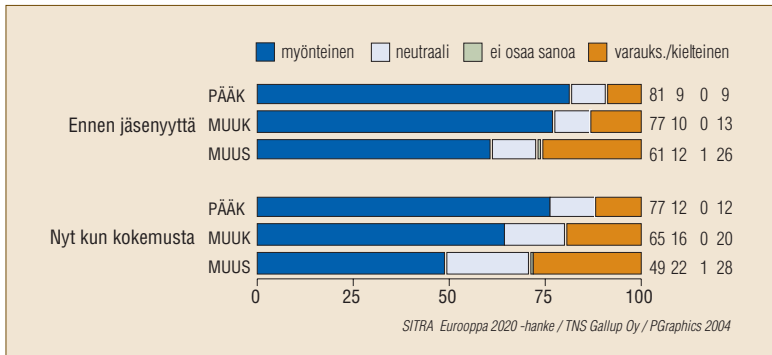

KASVUKESKUSYRITYKSET EU-MYÖNTEISIMPIÄ

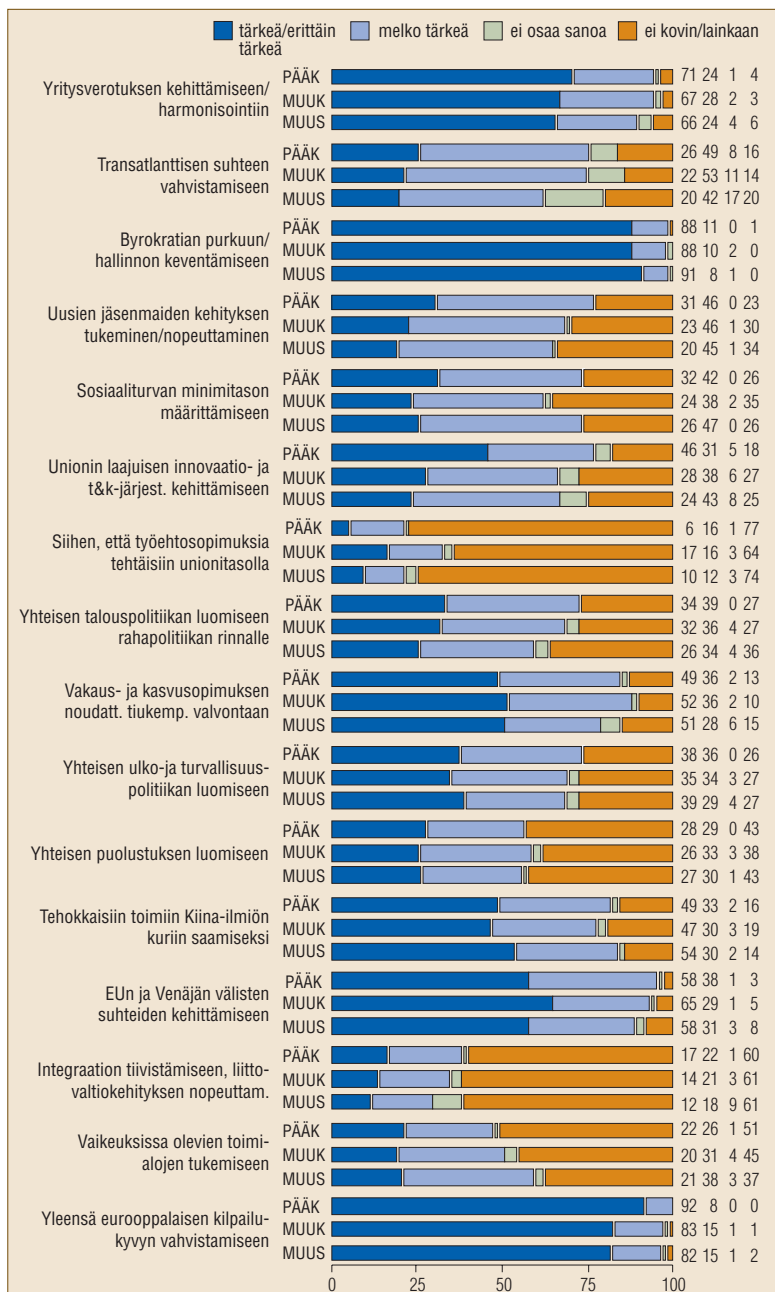
Pääkaupunkiseudulla ja kasvukeskuksissa toimivien yritysten johto oli ennen EU-jäsenyyttä ja on edelleen muualla Suomessa toimivien yritysten johtoa integraatiomyönteisempää (kuvio 27). Asenne-etäisyys pääkaupunkiseudulla ja muualla kuin kasvukeskuksissa toimivien yritysjohtajien välillä on tuntuva.

Yrityksen sijaintialue vaikuttaa myös mielipiteisiin siitä, mihin EU:n pitäisi lähivuosina keskittyä (kuvio 28). Erot eivät kuitenkaan muodostu yhtä rankoiksi kuin yleisessä suhtautumisessa EU:hun. Pääkaupunkiseudun ja muiden kasvukeskusten johtajat ymmärtävät enemmän uusien jäsenmaiden kehityksen tukemista, unionin laajuista sosiaaliturvan minimitasoa, unionitasoista tutkimus- ja kehitystoimintaa ja yleisen eurooppalaisen kilpailukyvyyn vahvistamista.

Kuvio 27. Henkilökohtainen kanta eu-jäsenyyteen ennen sen toteutumista ja nyt: arviot yrityksen sijaintipaikan mukaan (%).

Kuvio 28. Mihin seuraavista kehityskohteista EU:n tulisi lähivuosien aikana erityisesti keskittyä: arviot yrityksen sijaintipaikan mukaan (%).

Tutkimuksen toteuttaminen

Tutkimusaineiston keruusta vastasi TNS Gallup Oy (ent. Suomen Gallup). Aineiston tilastollisen käsittelyn ja raportin grafiikan on toteuttanut Yhdyskuntatutkimus Oy.

Tutkimuksen kohdejoukko, yhteensä 2000 yritystä, poimittiin Bluebookin yritystietokannasta. Kohdeyritykset poimittiin satunnaisesti yrityskoon ja toimialan mukaan (alle viiden työntekijän yritykset eivät kuuluneet kohderyhmään).

Aineisto kerättiin kirjallisena kyselynä postitse aikavälillä 2.10–4.11.2004. Lomake oli suomenkielinen. Kohdejoukolle ei lähetetty uusintakyselyä, sillä aiempien kokemusten mukaan 'karhuaminen' ei juurikaan nosta tämänkaltaisen kohderyhmän vastausten määrää. Tiedonkeruu tuotti yhteensä 304 analyysikelpoista vastauslomaketta.

Tutkimusaineiston analysoinnissa käytetyistä luokitteluista esitetään seuraavat yleispiirteiset rakennetiedot:

- Yritys on luokiteltu pieneksi, jos se työllistää alle 50 henkilöä. Sitä suuremmat ovat suuria. Pienten osuus näytteestä on 62 % ja suurten 38 %.
- Toimialan mukaisissa tarkasteluissa käytettiin pelkistävää dikotomista jaotusta. Tutkimuksessa mukana olevista yrityksistä 37 % edustaa eri teollisuudenaloja ja 49 % palvelualoja. Jäljelle jääviä (14 %) ei voitu

yksiselitteisesti luokitella kumpaankaan pääryhmään (monialayritykset, vastaus 'muu toimiala').

- Iän suhteen jakolinjaksi otettiin 45 vuotta. Sitä nuorempia tituleerataan nuoriksi ja sitä vanhempia varttuneiksi. Vastaajista lähes neljä viidestä (78 %) kuuluu varttuneisiin.
- Naisjohtajia on edelleen vähän, tässä tutkimuksessa 14 prosenttia vastaajista.
- Aluejaossa yritykset kategorisoitiin sijaintipaikan mukaan kolmeen ryhmään: pääkaupunkiseudulla (pääk), muissa kasvukeskuksissa (muuk) ja muualla Suomessa (muus) sijaitseviin. Jako perustuu vastaajan omaan arvioon. Kolmasosa vastaajista (96) sijoitti itsensä pääkaupunkiseudulle, kolmasosa (99) muuhun kasvukeskukseen ja kolmasosa (100) muuhun Suomeen.
- Aiemmat julkiset selvitykset, joita metodisesti voi verrata tämän tutkimuksen kuvaamaan yritysjohton ajatteluun on toteuttanut Yhdyskuntatutkimus Oy vuosina 1991 ja 1997 EVAn toimeksiantona. EVAssa raporteista vastasi Peter Ekholm.

Suomi, yritykset ja EU

Yritysten kokemukset ja odotukset 2004
SITRA Eurooppa 2020 -hanke / TNS Gallup Oy

Pyydämme Teitä vastaamaan jokaiseen kysymykseen renkastamalla sen vaihtoehdon, joka vastaa Teidän henkilökohtaista mielipidettä.

Esimerkki vastauksen merkitsemistavasta: 1 **2** 3

1a. Millainen henkilökohtainen kanta Teillä oli Suomen EU-jäsenyyteen ennen sen toteutumista?

- 1 Varauksettoman myönteinen
- 2 Myönteinen
- 3 Neutraali
- 4 Melko varauksellinen
- 5 Erittäin varauksellinen tai kielteinen
- 6 En osaa sanoa

1b. Entä millainen kanta Teillä on nyt, kun jäsenyydestä on saatu jo lähes 10 vuoden kokemus?

- 1 Varauksettoman myönteinen
- 2 Myönteinen
- 3 Neutraali
- 4 Melko varauksellinen
- 5 Erittäin varauksellinen tai kielteinen
- 6 En osaa sanoa

2. EU-jäsenyyden vaikutuksia yritystoimintaan ja elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin voidaan arvioida monin tavoin (eikä muiden samaan aikaan kansallisella ja globaalilla tasolla tapahtuneiden muutosten erottaminen tästä ole ongelmattonta). Jos jäsenyyden vaikutusta kuitenkin arvioidaan 'omana efektinään', millaiseksi näette sen seuraavissa asioissa?

EU-jäsenyyden tähänastinen vaikutus on ollut...

	Hyvin myönteinen	Melko myönteinen	Ei juuri vaikutusta	Melko kielteinen	Hyvin kielteinen	En osaa sanoa
Edustamanne yrityksen kehitys ja kilpailukyky	1 2	3 4	5 6	7 8	9 10	E
Edustamanne toimialan kehitys ja kilpailukyky	1 2	3 4	5 6	7 8	9 10	E
Suomalaisyriyten asema ja kilpailukyky Euroopassa	1 2	3 4	5 6	7 8	9 10	E
Suomalaisyriyten asema ja kilpailukyky globaaleilla markkinoilla	1 2	3 4	5 6	7 8	9 10	E
Jäsenyyden antama 'potku' maamme yritystoiminnalle yleensä	1 2	3 4	5 6	7 8	9 10	E
Elinkeinoelämämme toimintaedellytykset kaiken kaikkiaan	1 2	3 4	5 6	7 8	9 10	E

3. Jos arviointi kohdistetaan EU:n toimintaan ja kehitykseen, missä suhteessa se on nähdäkseen täytännyn elinkeinoelämän odotukset ja missä mahdollisesti tuottanut pettymyksen?

Toteutunut kehitys on ollut...

	Erinomaisten hyvä	Melko hyvä	Tyydyttävä	Lievä pettymys	Selvä pettymys	En osaa sanoa
Kilpailun vapaus/esteiden/rajoitusten poistaminen	1 2	3 4	5 6	7 8	9 10	E
Työvoiman vapaa liikkuvuus/työmarkkinavaikutukset	1 2	3 4	5 6	7 8	9 10	E
Yritysverotus ja sen kehittäminen	1 2	3 4	5 6	7 8	9 10	E
Rahaliiton perustaminen ja euron käyttöönotto (saavutetut hyödyt)	1 2	3 4	5 6	7 8	9 10	E
Yhteismarkkinoiden yritystoiminnalle antama dynamiikka	1 2	3 4	5 6	7 8	9 10	E
EU:n ympäristösäädökset (mm. päästökaupan alkaminen)	1 2	3 4	5 6	7 8	9 10	E
EU:n päätöksenteko(järjestelmä) ja sen toimivuus	1 2	3 4	5 6	7 8	9 10	E
Suomen/pienien jäsenmaiden vaikutus unionin päätöksentekoon	1 2	3 4	5 6	7 8	9 10	E
Jäsenmaiden yksimielisyys unionin kehittämisen tavoitteista	1 2	3 4	5 6	7 8	9 10	E
Hallinnon keventäminen/pyrkimys byrokration vähentämiseen	1 2	3 4	5 6	7 8	9 10	E
Pyrkimys avoimuuden ja läpinäkyvyyden lisäämiseen	1 2	3 4	5 6	7 8	9 10	E
Unionin kilpailukyky suhteessa USAan ja Aasiaan	1 2	3 4	5 6	7 8	9 10	E
EU:n vahvuus ja asema poliittisena toimijana	1 2	3 4	5 6	7 8	9 10	E
EU:n vahvuus ja asema globaalina toimijana yleensä	1 2	3 4	5 6	7 8	9 10	E

4. Yritysten toimintaedellytyksiin unionitasolla myötävaikuttavat useat eri tyypiset toimijat. Millaisen arvosanan antaisitte seuraaville tahoille siitä, kuinka hyvin ne ovat (oman roolinsa puitteissa) ajaneet suomalaisten yritysten etuja EU:ssa?

Arvosana yritysten etujen ajamisesta:

	Erittäin hyvä	Melko hyvä	Ei hyvä eikä huono	Melko huono	Erittäin huono	En osaa sanoa
Maan hallitus	1	2	3	4	5	E
Presidentti	1	2	3	4	5	E
Kauppa- ja teollisuusministeriö	1	2	3	4	5	E
Virkamiehet yleensä	1	2	3	4	5	E
Oman toimialan etujärjestö	1	2	3	4	5	E
Elinkeinoelämän järjestöt yleensä	1	2	3	4	5	E
Suomalaiset europarlamentaarit	1	2	3	4	5	E
Suomen EU-komissaari	1	2	3	4	5	E
TE-keskukset	1	2	3	4	5	E

5. Vaikka EU on kokenut merkittäviä muutoksia, sillä on myös edessään monia haasteita. Mihin seuraavista kehityskohteista unionin tulisi lähivuosien aikana mielestänne erityisesti keskittyä?

	Erittäin tärkeä	Tärkeä	Melko tärkeä	Ei kovin tärkeä	Ei lainkaan	En osaa sanoa
Yritysverotuksen kehittämiseen/harmonisointiin	1	2	3	4	5	E
Transatlanttisen suhteen vahvistamiseen	1	2	3	4	5	E
Byrokratian purkuun/hallinnon keventämiseen	1	2	3	4	5	E
Uusien jäsenmaiden kehityksen tukeminen/nopeuttaminen	1	2	3	4	5	E
Sosiaaliturvan minimitason määrittämiseen	1	2	3	4	5	E
Unionin laajuisen innovaatio- ja t&k-järjestelmän kehittämiseen	1	2	3	4	5	E
Siihen, että työehtosopimuksia tehtäisiin unionitasolla	1	2	3	4	5	E
Yhteisen talouspolitiikan luomiseen rahapolitiikan rinnalle	1	2	3	4	5	E
Vakaus- ja kasvusopimuksen noudattamisen tiukempaan valvontaan	1	2	3	4	5	E
Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan luomiseen	1	2	3	4	5	E
Yhteisen puolustuksen luomiseen	1	2	3	4	5	E
Tehokkaihin toimiin Kiina-ilmion kuriin saamiseksi	1	2	3	4	5	E
EU:n ja Venäjän välisten suhteiden kehittämiseen	1	2	3	4	5	E
Integraation tiivistämiseen, liittovaltiokehityksen nopeuttamiseen	1	2	3	4	5	E
Vaikeuksissa olevien toimialojen tukemiseen	1	2	3	4	5	E
Yleensä eurooppalaisen kilpailukykyyn vahvistamiseen	1	2	3	4	5	E

TAUSTATIEDOT AINEISTON TILASTOLLISTA RYHMITTELYÄ VARTEN

Yrityksen ensisijainen toimiala

- 1 Metalliteollisuus
- 2 Sähkötekninen teollisuus
- 3 Metsäteollisuus
- 4 Rakennusteollisuus
- 5 Kemianteollisuus
- 6 Elintarviketeollisuus
- 7 Tevanake-teollisuus
- 8 Graafinen teollisuus
- 9 Muu teollisuus, mikä _____
- 10 Kauppa
- 11 Rahoitus/vakuutus
- 12 Matkailu
- 13 Viestintä/kustannus
- 14 Liike-elämän palvelut
- 15 Muut palvelut
- 16 Muu toimiala, mikä _____

Omistusmuoto

- 1 Perheyhtiö/liistautumaton
- 2 Pörssiyhtiö
- 3 Osuustoiminnallinen yhteisö
- 4 Ulkomaalaisomisteinen yhtiö
- 5 Muu

Yrityksen (pää-)sijaintipaikka

- 1 Pääkaupunkiseutu
- 2 Muu aluekeskus
- 3 Muu Suomi

Yrityksen henkilöstömäärä

- 1 Alle 50 työntekijää
- 2 51-100 työntekijää
- 3 101-200 työntekijää
- 4 201-500 työntekijää
- 5 Yli 500 työntekijää

Onko yrityksellä toimintoja/yksiköitä muualla kuin Suomessa?

- 1 Ei ole
- 2 Kyllä, (vain) EU-alueella
- 3 Kyllä, (vain) EU:n ulkopuolella
- 4 Kyllä, EU-alueella ja sen ulkopuolella

Viennin osuus liikevaihdosta

Noin _____ prosenttia

Vastaajan sukupuoli

- 1 Mies
- 2 Nainen

Ikäryhmä

- 1 Alle 45 vuotta
- 2 Yli 44 vuotta

**KOMMENTEJA
JA KEHITYS-
EHDOTUKSIA:**

Lomakkeen loppuun on varattu tilaa vapaamuotoisille kannanilmaisuille. Voitte kirjoittaa siihen mitä tahansa näkemyksiänne EU-jäsenyydestä, unionin toiminnasta ja kehittämistarpeista tai tästä tutkimuksesta. Kaikki kannanotot ovat tervetulleita ja arvokkaita!

KIIITOKSET VAIVANNÄÖSTÄ!

Palauttakaa tämä lomake oheisessa kirjekuoressa.